

۲ گزارش از سفر

هیأت‌های ایرانی

به اتریش و سوئیس

گزارش اول

بازدید از شیوه کار قضات و پلیس نوجوانان

۱- ۸ اسفندماه سال ۱۳۷۷ اتریش

□ اشاره

فَبَشِّرْ عِبَادَ الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ أُولَئِكَ الَّذِينَ هَدَيْتَهُمْ اللَّهُ وَاُولَئِكَ هُمُ

سوره زمر آیات: ۱۸- ۱۷

أُولَئِكَ هُمُ

در تعالیم حیاتبخش اسلام، قشر کودک و نوجوان جایگاه ویژه‌ای دارد، تأثیرپذیری فوق‌العاده آنان از محیط و اطرافیان و نقش این گونه عوامل محیطی در سرنوشت و آتیه آنان موجب گردیده است تا والدین به عنوان سازندگان اصلی شخصیت کودک و مربیان و دست‌اندرکاران امر تعلیم و تربیت، هر یک مسؤولیتی سنگین و دشوار را متکفل گردند.

در مراجعه به منابع فیاض الهی آیات و احادیث که الهام‌بخش ما در زندگی فردی و اجتماعی است این مسؤولیت خطیر بیش از پیش روشن می‌شود با این وصف ملاحظه می‌شود بهره‌گیری کافی از این منابع برای تدوین برنامه‌ریزی عملی و متناسب با شرایط و مقتضیات زندگی امروز به عمل نیامده و این نقیصه بزرگی است که جا دارد محققان و پژوهشگران از یک سو و دست‌اندرکاران اداره نظام از سوی دیگر برای این مهم و جبران گذشته تلاش مضاعفی را به عمل آورند.

* از دیدگاه حقوقی کودک از دو دریچه مختلف مورد توجه قرار می‌گیرد.

اول- از آن جهت که کودک و نوجوان موجودی است فاقد توانایی کامل و کافی برای دفاع از حقوق مسلم خود و به خاطر داشتن ضعفها و کاستیها است که حقوق وی همیشه در معرض تعدی و تعرض است و ضرورتاً باید برای حمایت و پشتیبانی از وی به طور جدی چاره‌ای اندیشیده شود و نظامات و مقررات باید به نحوی تأمین‌کننده منافع و حقوق حقه او باشد.

دوم - در مورد نوجوانان بزهکار که مرتکب تخلف و جرم گردیده‌اند نیز با در نظر گرفتن شرایط سنی و عقلی آنان، در مقایسه با سایر افراد که تجربه و پختگی لازم را در برخورد با محیط و مسائل جاری دارند، نمی‌توان رویه‌ای همسان اتخاذ کرد خاصه آنکه در تعقیب و مجازات نوجوان بزهکار بنا به مصلحت وی و جامعه می‌بایست شیوه‌های برخورد مراجع انتظامی و قضایی بیشتر از شدت عمل و عقوبت نمودن، با جلوه‌هایی از خیراندیشی و اصلاح تربیت عجین باشد زیرا غفلت از این امر صرفنظر از تخریب شخصیت نوجوان و سوق دادن او به راهی که سرانجام آن فساد و تباهی است جامعه و سایرین را نیز برای همیشه در معرض ناهنجاریهای او قرار می‌دهد.

برهمن اساس است که موضوع دادرسی نوجوانان در اکثر سیستمهای حقوقی دنیا به عنوان موضوعی خاص و با دقت و تعمق و واقعگرائی بیشتر مورد توجه قرار گرفته و به علاوه مجموعه این تلاشها فراتر از سطح ملی در ابعاد بین‌المللی نیز گسترش یافته و مدل‌های حقوقی و تئوریهای مختلفی از طریق سازمان ملل متحد و سازمانهای تخصصی وابسته آن برای ملاحظات و عندالاقضاء به کارگیری به کشورها ارائه گردیده است.

در راستای دسترسی به این تحقیقات و تجربیات فرصتی برای بازدید از سیستم دادرسی ویژه نوجوانان در کشور اتریش فراهم آمد، با توجه به ترکیب هیئت هر یک از اعضاء با دیدگاه تخصصی خود، دریافتهای خود را در ایام بازدید تهیه که جمع‌بندی مجموعه این گزارشها و تلخیص آن که توسط سرکار خانم داور یکی از اعضاء هیئت صورت گرفته، نوشته‌ای است که اکنون فرصت ارائه آن فراهم آمده است.

البته ممکن است آنچه در کشور اتریش به عنوان نمونه طرحها و اقدامات ویژه برخورد قضایی با نوجوانان ارائه گردیده است اقداماتی محدود و نمایشی و اصطلاحاً سمبلیک تلقی گردد ولی این امر در برداشت و استفاده از این گونه اقدامات نقشی ندارد.

به علاوه موضوع قابل ذکر آنکه الگوگیری از اقدامات سایرین بدون توجه به واقعیات و باورها و ارزشهای درونی هر جامعه و مقتضیات مذهبی و فرهنگی هر کشور به خاطر عدم تجانس و ناهمگونی با این واقعیات محکوم به شکست خواهد بود و تجربه در این مورد توفیق چندانی نداشته است به ویژه در شرایطی مانند کشور ما که با حاکمیت نظام مقدس جمهوری اسلامی و دسترسی به مبانی مستحکم اسلامی در زمینه حقوق کودکان و نوجوانان این مسائل جای تأمل بیشتر دارد.

لیکن به لحاظ ضرورت اقدامی جدی در این زمینه و جبران گذشته، این تجربیات و اطلاعات می‌تواند به عنوان منابع اولیه برای برنامه‌ریزی مسائل حقوقی و قضایی بسیار مفید و قابل توجه باشد تا با انتخاب و به کارگیری نظریات مثبت و سازنده که مطابقت لازم را با موازین شرعی و فرهنگی نیز داشته باشد بتوانیم مسئولانه در این جهت گام برداریم.

صادقی قهاره

معاون قضائی دادرسی دیوان عالی کشور

مقدمه

از مهمترین کنوانسیونهای حقوق بشر که برای حمایت از حقوق آسیب پذیرترین افراد جامعه جهانی تدوین شده و اکثریت قریب به اتفاق کشورها بدان پیوسته‌اند «پیمان جهانی حقوق کودک» است.

به موجب این پیمان، دولتها موظفند حقوق این شهروندان کوچک امروز و سازندگان دنیای فردا را از طریق اقدامات اداری، اجرایی و قانونگذاری در سطح ملی تأمین، حمایت و تضمین نمایند.

در این راستا دولتها باتوجه به موقعیت و امکانات علمی، کاستیها و شرایط دشوار (که ریشه فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی دارد) از دیدگاهی ویژه به حقوق کودک نگریسته و تلاش نموده‌اند تا با اقدامات خویش «عالیترین منافع وی» را تضمین و تثبیت نمایند.

در جهت تحقق این هدف و برای یکسان شدن معیارها و اصول حقوقی در سطح بین‌المللی، سازمان ملل متحد و آژانسهای تخصصی وابسته به آن ضمن شناسایی زمینه‌های ویژه‌ای که معضل اکثریت کشورها است، اقدام به تدوین مقررات و قوانین نمونه و ارائه آن به کشورهای جهان نموده‌اند. ویژگی این مقررات قابلیت انعطاف و بازگذاشتن دست دولتها برای انطباق با قوانین داخلی، موازین حقوقی و عرفی و فرهنگ ملی است. از آنجا که جرایم کودکان و نوجوانان از اهمیتی ویژه برخوردار بوده و توجهی خاص را می‌طلبد، در جهت یکسان نمودن عملکرد دولتها در اداره امور قضایی نوجوانان اقداماتی از سوی مراکز بین‌المللی صورت گرفته که هم در زمینه تدوین قانون است و هم ارائه رهنمود و توصیه.^۱

۱- از جمله اقدامات می‌توان به موارد ذیل اشاره نمود:

۱- «حداقل قوانین لازم و قابل قبول از نظر سازمان ملل در اداره امور قضایی نوجوانان» (قواعد بکن و قطعنامه مجمع عمومی شماره ۳۳/۴۰ توامبر ۱۹۸۵).

۲- «رهنمودهای سازمان ملل در پیشگیری از جرایم نوجوانان» (رهنمودهای ریاض).

۳- «قواعد سازمان ملل در حمایت از نوجوانانی که از آزادی محروم شده‌اند» (قطعنامه مجمع عمومی شماره ۴۵/۱۱۲ و ۴۵/۱۱۳ مورخ ۱۴ دسامبر ۱۹۹۰ و نیز «پیمان جهانی حقوق کودک» (قطعنامه مجمع عمومی شماره ۲۵/۴۴) که به تصویب و امضای اکثریت قریب به اتفاق کشورهای جهان رسیده است.

از جمله این اقدامات تدوین «نمونه قانون قضائی برای نوجوانان» توسط مرکز بین‌المللی پیشگیری از جرایم سازمان ملل است که مقر آن در وین پایتخت اتریش است. برای تنظیم این نمونه قانون، تدوین‌کنندگان قوانین ملی بیش از ۸۰ کشور جهان را مطالعه و در نهایت آن را به گونه‌ای تدوین نمودند که دولت‌ها بتوانند اصول آن را با معیارها و موازین حقوقی خویش تطبیق نموده و در سطح ملی اجرا نمایند. کشور اتریش این نمونه قانون را به صورت «قانون دادرسی جرایم نوجوانان ۱۹۸۸» به مرحله اجرا درآورده است.

خانم رناته وینتر قاضی نوجوانان که خود از تدوین‌کنندگان این نمونه قانون است و به عنوان مشاور عالی سازمان در عرصه بین‌المللی فعالیتی قابل تحسین دارد، برای آشنایی دست‌اندرکاران سیستم قضایی جمهوری اسلامی ایران با چگونگی اجرای این قانون در کشورش، از طریق دفتر یونیسیف در ایران، از هیأتی ایرانی برای یک بازدید کوتاه مدت مطالعاتی دعوت نمود.

در اجابت دعوت ایشان قوه قضائیه پس از برگزاری جلساتی چند، اعضای هیأت را تعیین نمود و با هماهنگی دفتر یونیسیف و برطبق برنامه از پیش تعیین شده، سفر مطالعاتی هیأت به مدت یک هفته (از اول تا هشتم اسفندماه ۱۳۷۷ برابر با ۲۰ الی ۲۷ فوریه ۱۹۹۹) انجام شد.

اعضای هیأت عبارت بودند از:

- ۱- آقای غلامحسین صادقی قهاره، معاون دادستان کل (رئیس هیأت)
- ۲- آقای سیدمرتضی بختیاری، رئیس سازمان زندانها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور.

۳- آقای رمضان رنجبر، رئیس مجتمع قضایی امام خمینی (ره)

۴- آقای سیدصوالت مرتضوی باباحیدری، مدیرکل اقدامات تأمینی سازمان

زندانها.

- ۵- خانم میمنت چوبک، دادیار دیوان عالی کشور.
 - ۶- سرکار سرهنگ علی دانا، مشاور معاونت تحقیقات و کشف جرایم ناجا.
 - ۷- خانم بهجت صادقیان، معاون اداره تدوین قوانین دادگستری.
 - ۸- آقای علیرضا افسری ولایتی، مددکار اجتماعی، کارشناس مرکز آموزشی و پژوهشی سازمان زندانها.
 - ۹- آقای منصور مقاره عابد، مدیر کانون اصلاح و تربیت تهران.
 - ۱۰- خانم زهرا داور، استاد دانشگاه و پژوهشگر.
 - ۱۱- خانم فروغ فیوضات، کارشناس ارشد یونیسف
- برنامه سفر که بسیار فشرده انجام شد شامل بازدید از مراکز ذیل بود:
- اداره کل مددکاری اجتماعی، مقر مصالحه و سازش خارج از دادگاه.
 - دادگاه ویژه نوجوانان (آشنایی با سیستم عملی دادرسی).
 - مرکز بازداشت کوتاه‌مدت و بازداشت پیش از دادرسی.
 - زندان نوجوانان (بازداشت بلندمدت) واقع در گرسادورف.
 - کاخ دادگستری، دیوان عالی کشور.
 - اداره کل پلیس ویژه نوجوانان و پلیس ویژه مبارزه با باندهای محافظت از قربانیان زن.
 - وزارت دادگستری، اداره تدوین قوانین کیفری.
 - اداره خدمات اجتماعی وابسته به دادگاه ویژه نوجوانان.
 - مرکز بازپروری معتادان جوان.
- شرح مفصل این بازدید در گزارش منعکس گردیده است:
- امید که یافته‌های این سفر مطالعاتی بتواند در عملکرد دولت ما که به «پیمان جهانی حقوق کودک»^۱ ملحق شده و فرهنگ غنی مذهبی، ملی را نیز پشتوانه عملکرد

۱- ماده واحده قانون اجازه الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران ۱۳۷۲ به کنوانسیون حقوقی کودک.

خویش دارد، تأثیری مثبت گذارده و دست‌اندرکاران و صاحب‌نظران با مطالعه و مقایسه سیستم قضایی کشورمان با این مقررات بین‌المللی، قواعد ترجیحی موجود در منبع حقوقی را شناسایی و خلأهای قانونی را مشخص و در جهت تدوین قوانین ضروری مورد نیاز گام بردارند تا در آینده‌ای نه چندان دور شاهد تأمین و حمایت حقوق کودک در عالیترین وجه حقوقی، اخلاقی و فرهنگی در ایران اسلامی باشیم.

یکشنبه ۲ اسفند ۷۷ [۲۰ فوریه]

اداره کل مددکاری اجتماعی

این اولین بازدید هیأت به همراهی خانم وینتر و مترجمان، از اداره کل مددکاری اجتماعی بود. قبل از شرح جزئیات مربوط به این بازدید لازم به یادآوری است که سیستم مددکاری در اتریش توسط دو گروه انجام می‌شود:

۱- مددکارانی که وابسته به مؤسسات خصوصی هستند و در چارچوب تعیین شده قانونی با سیستم قضایی در زمینه‌های مختلف از جمله: کمک به مجرمین قبل از دادرسی، در حین دادرسی و توقیف وی و پس از خروج از زندان و... همکاری می‌کنند و یا مستخدم مؤسسه هستند یا همکار افتخاری. مهمترین فعالیت آنان مصداق «مصالحه خارج از دادگاه» است.

۲- مددکارانی که در زندان و برابر آیین‌نامه اداره زندانها فعالیت می‌نمایند و در مدتی که مجرم دوران محکومیتش را طی می‌کند با وی ارتباط دارند.

هرچند دو گروه حیطه وظایف و اختیاراتشان متفاوت است، اما همکاری و هماهنگی قابل توجه و مهمی در انجام وظایف قانونی و اجرایی خود به ویژه در رابطه با خانواده زندانیان دارند.

پس از مراسم معارفه و خوش‌آمدگویی، مسؤول اداره آقای آندریاس سیمبانیه در معرفی تشکیلات، اهداف، عملکرد و مراحل مختلف و شیوه‌هایی که توسط مددکاران به کار می‌رود، اظهار داشت:

معرفی مؤسسه (اداره):

این نهاد یک مؤسسه خصوصی است که از ۴۰ سال پیش فعالیت خود را آغاز و به طور قراردادی با دولت همکاری می‌کند. تأثیر مثبت و سازنده عملکرد مددکاران در بهبود رفتار مجرمین و پیشگیری از جرم سبب گردید که جایگاه قانونی مددکاری تثبیت و موادی چند از قانون به رابطه مددکاری با سیستم قضایی و نقش آن تخصیص یابد. هرچند این نهاد شعبه‌ای از دولت نیست و به عنوان بخش خصوصی فعالیت می‌کند اما دولت بر عملکرد آن، نظارت و کنترل شدیدی را اعمال می‌کند. همچنین در انجام تعهدات از بیشترین میزان همکاری نهادهای دولتی (پلیس، دادگاهها و...) برخوردار است. مؤسسات مددکاری متعددی در کشور اتریش فعالیت دارند اما این مؤسسه در تمام اتریش منحصر به فرد است.

- سالانه مبلغی معادل ۳۴۰ میلیون شیلینگ هزینه این سیستم است. به علاوه از کمکهای مادی مردمی و مؤسسات اجتماعی نیز استفاده می‌شود.

- در این نهاد ۱۴۰۰ نفر مشغول به کارند که ۵۸۰ نفر کارمند مؤسسه و بقیه اعضای افتخاری هستند و ۱۳۰۰۰ مددجو اعم از متهم و قربانی را تحت پوشش قرار داده‌اند.

- اعضاء با شعار «به جای مجازات، کمک کن» فعالیت وسیعی را در زمینه‌های مختلف اعمال می‌کنند بویژه در مورد کودکان و جوانانی که هیچ پایگاه اجتماعی ندارند و حتی در رسیدگی به امور شخصی، ناتوان بوده و از کانون مناسبی برای رشد برخوردار نبوده و بی‌سرپرست یا بدسرپرست بوده‌اند.

- اهداف مؤسسه را می‌توان در سه جمله زیر خلاصه نمود:

کاهش جرم، پیشگیری از تکرار جرم، کمک به مجرم

واقعیت این است که آمار جرایم بالا است و جامعه اتریش نیز همچون سایر

کشورها نگران افزایش جرایم بویژه جرایم کودکان و نوجوانان است که امنیت جامعه را در معرض خطر قرار می‌دهد.

در مبارزه با جرم دولت و پلیس نمی‌توانند به تنهایی عمل کرده و موفق باشند، از طرفی مردم به دلیل اینکه مالیات زیادی می‌پردازند خواهان امنیت و آرامش هستند بنابراین لازم است نهادی به یاری دولت آمده و در جهت کاهش میزان جرایم در جامعه تلاش نماید.

برای پیشگیری از تکرار جرم، مددکاران به ریشه‌یابی مسایل و انگیزه‌های ارتکاب جرم پرداخته و علل پنهان را شناسایی می‌کنند. علل ارتکاب جرم، فقر و مشکلات اجتماعی است. نه پلیس و نه دادگستری به تنهایی نمی‌توانند آن را از بین ببرند. مددکاران اجتماعی شاغل در این مؤسسه با شناسایی علل سعی می‌کنند در حد توان با کمک مجرم مشکلات و موانع را رفع نمایند.

کار عمده مددکار این است که طرق صحیح مواجهه با مشکلات را به مددجو ارائه نماید و در این زمینه علاوه بر جنبه‌های مادی، جنبه‌های روانی را هم با توجه به شیوه‌های روانکاو و روانپزشکی مدنظر و مورد استفاده قرار می‌دهد، زیرا در سیستم مددکاری مجرم یک بیمار است و ارتکاب جرم علامت بیماری فرد و جامعه است بنابراین ترساندن مجرم توسط مجازات تنها راه حل نیست. به جای مجازات باید به مجرم کمک نمود و شرایطی ایجاد کرد تا مجدداً مرتکب جرم نشود.

در نهایت به طور خلاصه می‌توان گفت مؤسسه از طریق شناسایی علل ارتکاب جرم، ارائه شیوه‌های صحیح مواجهه با مشکلات و عوامل جرم‌زا در مجرمین و ارائه شیوه‌های جایگزین و آلت‌رناتیو در جریان مصالحه اهداف خود را محقق می‌سازد. از مهمترین شیوه‌های جایگزین، «مصالحه خارج از دادگاه» است.

در مورد مجرمین بویژه، نوجوانان هدف اصلی این است که هرچه کمتر با سیستم قضایی برخورد پیدا کنند و پای ایشان به زندان باز نشود. بنابراین بهترین چاره این

است که در جرایم سبک اختلاف میان طرفین به توسط یک میانجی حل و فصل شود و بهترین میانجی، فردی متخصص، آگاه و بی طرف است یعنی مددکار.

مراحل مصالحه: (در مرحله قبل از دادرسی)

در مرحله اول هنگامی که خلاقی صورت می گیرد، پلیس آن را به دادستان گزارش می کند. وی پس از بررسی، امکان مصالحه خارج از دادگاه را مدنظر قرار می دهد و در صورتی که تشخیص بدهد که موضوع از این طریق حل و فصل می شود، می تواند پرونده را مستقیماً برای استفاده از این شیوه به مؤسسه ارجاع دهد.

طرفین منازعه نیز می توانند تقاضای استفاده از این شیوه را اعلام نمایند. در مرحله بعد، مددکاری که برای حل اختلاف طرفین انتخاب می شود با مجرم و قربانی مذاکره می کند تا راه‌حلهای آنان را برای حل اختلاف بشنود و در صورتی که مجرم مسؤلیت عملش را بپذیرد و حاضر به جبران خسارت باشد، طرفین ملاقات کرده و اختلاف حل می شود (گاهی این ملاقات به تشخیص مددکار اجتماعی لازم و ضروری نیست).

در آخرین مرحله مددکار توافق طرفین و نتایج حاصل از آن را به دادستان گزارش می دهد و پرونده در صورت مثبت بودن نتیجه و رفع کامل اختلاف بسته می شود.

محسنات این شیوه:

- ۱- در این شیوه فرد مجرم به دادگاه نمی رود بنابراین از نظر روانی تأثیر منفی بر روان و رفتار مجرم کاهش می یابد.
- ۲- هزینه های دادرسی و تراکم کار دادگاهها و پرونده های ارجاعی به میزان قابل ملاحظه ای کاسته می شود.
- ۳- قربانی مورد توجه قرار گرفته و خواست او مطرح می شود. قربانیان به طور

عمده خواستار جبران خسارت از جنبه اجتماعی و امنیت جامعه هستند. یعنی متوقع هستند که شرایطی فراهم شود که عمل خلاف تکرار نشود و طبیعتاً در این مورد دولت را ملزم به ایجاد این شرایط می‌دانند.

توجه به قربانی از این نظر هم حائز اهمیت است که وی امکان بروز احساسات خود را پیدا می‌کند و از جنبه روانی در شرایطی قرار می‌گیرد که تا اندازه‌ای خود را مقصر و در پیش آمدن این واقعه سهیم می‌داند.

بنابراین، اختلاف با توجه به جنبه‌های احساسی و روانی و بیشتر بر مبنای اخلاقیات اجتماعی حل و فصل می‌شود و در اینجا است که هدف مؤسسه و قربانی هر دو تأمین شده است.

۴- از مهمترین محسنات این شیوه برای مجرم این است که پرونده‌ای برای وی از نظر «سوء پیشینه» تشکیل نمی‌شود. بنابراین می‌تواند به راحتی به جامعه بازگردد. در عین حال زمینه ارتکاب مجدد جرم را تا حد قابل ملاحظه‌ای حتی در بعضی موارد برای همیشه، از دست می‌دهد.

۵- ریشه‌های پنهان اختلافات در سطح جامعه شناسایی شده و زمینه برای ارائه راه‌حلهای علمی و عملی فراهم می‌شود. حال آنکه در دادگاه و در جریان رسیدگی چنین امکانی وجود ندارد. از دیگر خصوصیات ارائه شده توسط مؤسسه، «خدمات مددکاری در دوران تعلیق مجازات یا آزادی مشروط» است.

اگر جرم سنگین نباشد و برای بازداشتن مجرم از ارتکاب مجدد، مجازات در شرایط حاضر ضروری نباشد، دادگاه می‌تواند قرار توقیف موقت را صادر کند و مجرم را تحت نظارت مددکار قرار دهد (ماده ۹ قانون دادرسی جرایم نوجوانان ۱۹۹۸).

در این مورد، مددکاران شخصیت مجرم را بررسی کرده و برای اقداماتی که باید در این دوره آزمایشی روی مجرم انجام دهند برنامه‌ریزی می‌کنند. به عقیده مددکاران این مؤسسه مجرم بیمار است و مشکلات اجتماعی سبب ارتکاب جرم شده و مجرم چون

به قدر کافی از سوی دولت و مؤسسات اجتماعی مورد توجه قرار نگرفته، مرتکب نقض قوانین و قواعد مورد پذیرش جامعه شده است.

بنابراین باید به وی کمک کرد تا خود را به جامعه تطبیق دهد و مشکلات خود را برطرف سازد.

به گفته وزیر دادگستری، بهترین سیاست مبارزه با جرایم، انتخاب شیوه صحیح برخورد اجتماعی است. لذا باید شیوه رفتار افراد را تصحیح نمود. مددکاران با به کارگیری اصول روانشناسی و درمان مجرم از نظر رفتاری با گروه درمانی و کار فردی، اقدام به شناسایی مشکلات مادی مجرم می نمایند. بنابه اظهار مسؤول مؤسسه، ۹۵٪ کسانی که به طور مشروط آزاد می شوند، خانه ندارند ۸۰٪ هیچ کس را ندارند که منتظرشان باشد و ۶۰٪ امکان کاریابی ندارند.

برای رفع این مشکلات مددکاران اجتماعی با کمک نهادها و سازمانهای مسؤول از جمله شهرداری در جهت تهیه مسکن ارزان، کاریابی و... تلاش می کنند.

از آنجا که هدف کمک به مددجو برای بازگشت به جامعه و قابلیت سازگاری با مقررات جامعه است لذا مددکاران در مدت مقرر (حداکثر ۳ سال) با مجرم معاشرت نموده و با خانواده، دوستان و معاشرین وی ارتباط پیدا می کنند.

در زمانی که وضع مددجو (مجرم) بحرانی شود و مددکار تشخیص دهد که برای رفع بحران باید در خانواده زندگی کند، وی را به شبه خانواده‌هایی که وجود دارند، تحویل می دهند تا در آنجا زندگی کند.

در حقیقت مددکار فردی مورد اعتماد است که مجرم از طریق وی امکان دستیابی به زندگی عادی و بازگشت به جامعه را پیدا می کند.

ارزیابی عملکرد مؤسسه:

به طور کلی ۱۵ تا ۲۰ درصد جرایم سبک برای مصالحه خارج از دادگاه به

مؤسسه ارجاع داده می‌شود. ۱۵٪ بزه‌کارانی که مرتکب جنایت شده‌اند و مجازات بیش از سه سال حبس دارند جزو مراجعه‌کنندگان هستند، ۸۵٪ موارد مصالحه خارج از دادگاه توأم با موفقیت بوده و تنها ۱۵٪ دوباره مرتکب جرم شده‌اند. در دیگر موارد ۵۰٪ موفق بوده‌ایم. در مرحله تعلیق مجازات که پی‌گیری مستمر و معاشرت با مجرم مبنای کار بوده تنها ۱۷٪ برگشت مجدد داشته‌اند.

ملاحظات:

بعد از پایان توضیحات مسؤول مؤسسه، اعضای هیأت سؤالاتی مطرح نمودند، پاسخهای داده شده بیانگر نکات ذیل بود:

- برطبق استانداردهای بین‌المللی به ازای هر ۹۰ نفر مددجو ۱ مددکار اجتماعی فعالیت می‌کند حال آنکه در کشور اتریش این نسبت ۳۰ به ۱ است.

- نقش مددکاران در سیستم از نظر قانونی به رسمیت شناخته شده است. قاضی الزاماً از مددکار کمک می‌گیرد و اظهارنظر وی را در مورد لحاظ قرار می‌دهد و اگر مددکار در جریان مصالحه حاضر نباشد، مصالحه معتبر نیست.

- مددکاری بر مبنای مشاوره و به صورت تیمی انجام می‌شود که راندمان کار را بالا برده و میزان تأثیرپذیری احتمالی مددکار از مددجو را کاهش می‌دهد و به حداقل می‌رساند و قطع رابطه مددکار و مددجو يك باره صورت نمی‌گیرد بلکه خداحافظی براساس يك برنامه‌ریزی و در مدت زمانی معقول انجام می‌شود.

- مددکار از همکاری پلیس، قاضی و کلیه دست‌اندرکاران به‌نحو مطلوب برخوردار است.

- مددکاران بخش خصوصی آموزشهای خاصی را نمی‌بینند زیرا هزینه تخصیص یافته صرف کمک‌رسانی می‌شود. تنها سالی يك بار گردهمایی برگزار می‌شود که کلیه مددکاران (رسمی و افتخاری) اجباراً در آن شرکت می‌کنند. (به نظر می‌رسد که این عدم

آموزش با توجه به این که مددکاران ابتکار عمل دارند و با هر موضوع رفتاری متناسب با آن را دارند، نقص سیستم محسوب می شود).

- جنسیت مددکار در اجرای وظایف محوله اهمیت دارد. قاضی جنسیت مددکار را تعیین نمی کند و این امر به عهده خود مددکار است (با توجه به ملاحظه خصوصیات مددجو).
- هزینه سیستم مددکاری بسیار پایینتر از زندان است به عنوان نمونه دولت برای يك مددجو روزانه ۱۲۰ شیلینگ خرج می کند اما نگهداری يك زندانی ۱۰۰۰ شیلینگ هزینه دارد.

- از آنجا که جرایم سنگین در اتریش به میزان بسیار کمتری از کشورهای دیگر انجام می شود (از هر چهارصد هزار گزارش بزهکاری، تنها ۱۲۰ مورد قتل است و قتل توأم با خشونت، موردی و هر سه تا چهار سال يك بار است) بنابراین استفاده از این سیستم مؤثر بوده است.

- استفاده از مؤسسات خصوصی این مزیت را دارد که در عین سرعت در حل و فصل اختلافات و کم شدن کار دستگاه قضایی، مراجعه افراد با سهولت بیشتر، اطمینان قلبی و اعتماد صورت می گیرد. به دلیل عدم استفاده از اونیفورم، برخورد غیر اداری و عدم وجود فساد اداری و... موفقیت در انجام وظایف و تحقق اهداف بسیار چشمگیرتر از سیستم دولتی است.

- پروژه جدیدی در جهت کمک به قربانی و خانواده اش در زمانی که جرمی سنگین واقع شده، در دست بررسی است.

- سازمانی به نام حلقه سفید با هدف کمک به خانواده قربانی فعالیت می نماید.

- پروژه مصالحه خارج از دادگاه علاوه بر نوجوانان برای بزرگسالان نیز به صورت آزمایشی به مورد اجرا درآمده است.

در پایان جلسه، قرار شد هیئت در بعدازظهر همان روز از مقر مصالحه (سازش) خارج از دادگاه بازدید نماید.

دوشنبه ۱۳ اسفند ۱۳۷۷ [۲۱ فوریه]

مقر مصالحه خارج از دادگاه

در این محل هیأت ایرانی از سوی رئیس مرکز آقای نوبرت کوبینگ و معاونی وی آقای میشل کونینس مورد استقبال قرار گرفتند. در جلسه جوانی با لباس شخصی حضور داشت که رئیس مرکز ضمن معرفی وی برای هیأت توضیح داد که به موجب قانون اتریش جوانانی که به هر دلیل آمادگی خدمت در نیروها مسلح را ندارند در زمان صلح می‌توانند دوران خدمت و وظیفه را در مرکز خدمات اجتماعی سپری کنند.

آقای کوبینگ اظهار داشت آنچه شما امروز صبح شنیدید تئوری بود در اینجا به تئوریا عمل می‌شود. شیوه مصالحه خارج از دادگاه در اتریش از سال ۱۹۸۵ مطرح و به مرحله اجرا درآمد. در این تاریخ قانون جزایی ویژه نوجوانان که قرار بود جایگزین قانون دادگاههای ویژه نوجوانان ۱۹۶۱ بشود مورد بحث بود و قرار شد که مدل و الگویی که از قانون کیفری نوجوانان آلمان گرفته شده بود به طور آزمایشی اجراء و بعد وارد قانون شود.

مرکز با کمک سازمان جامعه‌شناسی حقوقی دو سال این شیوه را به طور آزمایشی اجرا کرد (۱۹۸۶ تا ۱۹۸۸) و از سال ۱۹۸۹ این شیوه جایگزین مجازات در سراسر اتریش اجراء می‌شود (پس از لازم‌الاجرا شدن قانون دادرسی ویژه نوجوانان مصوب ۱۹۹۸).

این پروژه برای برزگسالان نیز از سال ۱۹۹۹ به طور آزمایشی در بعضی از ایالت‌های اتریش به مرحله اجرا درآمده است.

برای قانونی شدن یک طرح در اتریش مراحل چهارگانه زیر طی می‌شود:

مرحله اول: دادستان امکان به وجود آمدن را مطرح می‌کند.

مرحله دوم: مددکاران آن را به طور آزمایشی امتحان می‌کنند.

مرحله سوم: دانشگاهیان و مراکز تحقیقاتی نتیجه آزمایش را ارزیابی می‌کنند.

مرحله چهارم: به صورت قانون مصوب درآمد و جایگاه قانونی پیدا می‌کند.

معاون مرکز در ادامه اظهار می‌دارد:

هدف از اجرای این شیوه جایگزینی مجازات است. مهم بازپروری فرد برای بازگشت به جامعه است نه صرف مجازات و ایجاد ترس در مجرم. زیرا هدف قربانی نیز بیش از آنکه مجازات مجرم باشد، جبران خسارت می‌باشد. بنابراین با این شیوه تمام مقررات کلاسیک به هم خورده است.

مصالحه صرفاً در مورد مسائل اجتماعی و جرایم سبک قابل اعمال است و در زمینه جرایم سازمان یافته اعتیاد به مواد مخدر اقدامی صورت نمی‌گیرد، همچنین مرکز مصالحه از پذیرش افرادی که دارای اختلال روانی شدید هستند و یا مجرم به عادت قلمداد می‌شوند و نیز جوانان شرور و پرخاشگر، خودداری می‌کند.

سرقت، تخریب اموال و اعمال خشونت بیشترین جرایمی هستند که در این مرکز بدان رسیدگی می‌شود. چنانچه اختلافاتی که در جامعه بروز می‌کند مورد رسیدگی و توجه قرار گرفته و حل نشود ممکن است به انتقام‌جویی و جنایت منجر شود مانند اختلافات همسایه‌ها، درگیری در خیابان، رستوران، محل کار یا خانواده یا در مدرسه و اوقات فراغت.

برای ما نیز عجیب است افرادی که به این مرکز مراجعه می‌کنند خواستار حل اختلافات از طریق ما هستند. مثلاً اگر دوچرخه کسی را سرقت نمایند، مالباخته می‌خواهد یا مالش را پس بگیرد یا خسارت وارده به او جبران شود. برای او مجازات مجرم چندان اهمیت ندارد بویژه، وقتی که به مشکلات طرح دعوی در دادگاه آگاه می‌شود که باید خسارت‌دیده در دادگاه حاضر شده و دلیل ارائه کند و مقصر معین کرد و اعتراف نماید و...

هزینه دادرسی و وکیل برای طرح دعوی در دادگاه مدنی نیز دلیل دیگری برای عدم تمایل مردم به طرح دعوی در دادگاه است.

تفاوتی که این محل با دادگاه دارد، این است که در اینجا اختلافات به صورت کدخدامنشی حل می‌شود و علاوه بر جبران خسارت مادی، صلح و آشتی بین طرفین برقرار می‌شود. ما نه تنها احساسات را تأمین می‌کنیم بلکه جنبه پیشگیری و عدم درگیری مجدد را نیز مدنظر قرار می‌دهیم. برای مثال دو همسایه را در نظر بگیریم که با یکدیگر اختلاف پیدا می‌کنند با هم مشاجره کرده و شاید برخورد فیزیکی هم داشته باشند و سپس یکی از آنها شکایت می‌کند. پلیس تمام جریان را پی‌گیری و شواهد و دلایل کافی را جمع‌آوری می‌نماید. پس از اتمام کار پلیس، پرونده به دادگاه رفته و اولین کسی که شکایت به او اعلام می‌شود دادستان می‌باشد. حال دادستان ممکن است:

۱- اصلاً درخواست محاکمه نکند و اخطار را کافی دانسته و دستور منع تعقیب و توقف رسیدگی بدهد.

۲- صدمات وارده و تخریب را برای تشکیل دادرسی و محکومیت مقصر کافی بداند و پرونده را به دادگاه ارجاع دهد.

۳- تشخیص دهد که موضوع از طریق مرکز مصالحه قابل حل می‌باشد. لذا پرونده را به مرکز ارجاع می‌دهد. در مورد ارجاع پرونده به مرکز خود مجرم یا والدین و یا وکیل وی نیز می‌توانند چنین درخواستی بنمایند.

لازم به ذکر است که در صورت ارجاع پرونده به مرکز، روال کار بدین صورت پی‌گیری می‌گردد:

یکی از مددکاران اجتماعی انتخاب و موضوع را دنبال می‌نماید. وی از طرفین دعوی، دعوت کتبی به عمل می‌آورد که در مرکز حاضر شوند و تصریح می‌کند که در صورت عدم مراجعه به دادگاه فراخوانده خواهند شد.

وقتی مجرم به مرکز بیاید اولین اطلاعاتی که در اختیارش قرار می‌گیرد، حق و حقوق قانونی او است و این که چه اقداماتی برای وی انجام می‌شود. چنانچه مسؤولیت اعمالش را پذیرفت، شرایط و وضعیت مورد بحث قرار می‌گیرد و از او خواسته می‌شود که خود ارائه طریق نماید.

مددکار سپس با قربانی مصاحبه می‌کند و نظرش را در مورد چگونگی حل اختلاف جویا می‌شود. در مرحله بعد وقتی نقش طرفین مشخص گردید، مددکار در حضور طرفین مطالب را می‌شنود و راه حل مورد توافق را در سازشنامه‌ای که از سوی هر دو طرف امضاء می‌شود قید نموده و به دادگاه ارسال می‌نماید. در نهایت دادگاه است که سازشنامه را می‌پذیرد.

ملاحظات

در جلسه پرسش و پاسخی که در پایان بازدید برگزار شد نکات زیر قابل توجه بود:
- مرکز رابطی میان دولت و جامعه است. کار مرکز بی‌طرفانه و در جهت شناسایی علل اختلافات و رفع آنها است.

- در مواردی که جرم جنبه مالی دارد و مجرم امکان تأمین خسارت را نداشته باشد، مددکاران تلاش می‌کنند با برانگیختن احساسات قربانی، یا وی گذشت نماید یا جبران خسارت را تقسیت نماید و یا حداقل در او احساس رضایت و امنیت به وجود آید. همچنین مجرم جوان بداند که عملش چه ضرری به قربانی و افراد جامعه وارد کرده است.

مرکز امکان جبران مالی ندارد (در آلمان صندوق مخصوصی برای قربانیان و خسارت دیدگان وجود دارد ولی در اتریش چنین امکانی نیست).

- هزینه‌های مرکز از سوی دولت تأمین می‌شود زیرا دولت ۹۰٪ هزینه‌های خدمات اجتماعی را تقبل نموده است. قرار است قانونی به تصویب برسد که از مراجعه‌کنندگانی که توانایی مالی دارند هزینه دریافت شود و ارائه خدمات رایگان صرفاً برای افراد بی‌بضاعت باشد.

- کارکنان مرکز تحصیلات دانشگاهی دارند و دوره مخصوصی را طی می‌کنند. اما مشاور حقوقی در مرکز نیز مسائل حقوقی را از طریق دادگاه حل می‌کند.

- برای جبران خسارت، شیوه‌های مختلفی به تناسب نوع جرم انجام می‌پذیرد. پیش‌بینی می‌شود مثلاً اگر کودکی در دعوا به کودک دیگری آسیب جدی برساند که منجر به بستری شدن کودک مجروح شود، کودک مقصر موظف است به بیمارستان رفته و تکالیف کودک مجروح را انجام دهد و یا زمانی که وسایل بازی پارک را خراب کند، موظف به تعمیر آن وسایل است. . .

- برای جایگزینی روشهای نوین و جایگزین نمودن آنها به جای شیوه‌های سنتی سه راه وجود دارد:

- ۱- جدا شدن از سیستم (جلوگیری از ورود اشخاص به سیستم قضایی).
 - ۲- جدا شدن در درون سیستم (به جای انشای حکم چیز دیگری همچون تعلیق در مجازات را جایگزین می‌کنند).
 - ۳- جدا شدن بعد از صدور حکم (مجرم محکوم شناخته می‌شود اما از جایگزینهای مجازات استفاده می‌گردد).
- مددکاری اجتماعی جایگاه قانونی دارد.

در بند ۲ ماده ۷ قانون دادرسی جرایم نوجوانان ۱۹۸۸ اشعار می‌دارد:

«دادستانی می‌تواند از اشخاص و سازمانهای باتجربه در امور اجتماعی به ویژه مددکار دوران تعلیق درخواست کند تا امکان جبران عمل (مصالحه خارج از دادگاه) را به فرد مظنون تفهیم کرده و وی را در صورت موافقت و آمادگی برای جبران عمل راهنمایی و هدایت کند.»

- همچنین به موجب ماده ۸ در مواردی که جرم سبک است امکان جبران از طریق مصالحه خارج از دادگاه وجود دارد. که این مصالحه طبیعتاً تحت نظر مددکار انجام می‌شود. به استناد بند ۲ ماده ۹ توقف دادرسی زمانی امکان پذیراست که مجرم آمادگی خود را برای انجام دستورات خاص تحت نظر مددکار دوره تعلیق اعلام دارد.

ضمانت اجرای عدم انجام دستورات مددکار، ادامه دادرسی است که موقتاً متوقف

«در کارهای عام‌المنفعه، دوره‌های آموزشی و بازآموزی یا سایر امکانات» نیز مددکاران می‌توانند بنا به تقاضای دادگاه به نوجوانان بزهکار کمک نمایند (بند ۳ ماده ۲۰).

و بخش هفتم قانون دادرسی جرایم نوجوانان ۱۹۸۸ مشتمل بر ۴ ماده (مواد ۴۷ تا ۵۱) به مددکار، وظایف و موقعیت آنها در سیستم دادرسی اختصاص یافته است.

سه‌شنبه ۴ اسفند ۱۳۷۷ (۲۲ فوریه)

شرکت در يك دادگاه ویژه نوجوانان، ملاقات با رئیس انجمن قضات

دادگاههای ویژه نوجوانان

هیأت بازدیدکننده ساعت ۹ صبح در دادگاه ویژه نوجوانان حاضر و در جلسه محاکمه يك جوان ۱۹ ساله خارجی شرکت کرد.

دادگاه به پرونده جوان سیاه پوست لیبریایی رسیدگی می‌کرد که متهم به حمل ۲۹۰ گرم هروئین بود.

دادگاه علنی و تماشاگران، دختران و پسران نوجوانی بودند که رفتارشان نشان می‌داد دانش‌آموزان يك کلاس یا مدرسه هستند. چون متهم خارجی و مسلط به زبان نبود، برای انتقال مطالب از وجود مترجم استفاده می‌شد. همچنین برای دفاع از وی وکیل تسخیری نیز انتخاب شده بود (بر لزوم وجود وکیل و مترجم در پیمان جهانی حقوق كوك تصریح شده است).

هیأت رئیسه دادگاه متشکل از افراد زیر بود:

دو قاضی که یکی ریاست جلسه را برعهده داشت، دو مشاور که رشته تخصصی آنها در زمینه‌های تعلیم و تربیت، روانشناسی و... کودکان است و به نوعی با مسائل کودکان و نوجوانان در ارتباطند و نقش هیأت منصفه را دارند و دادستان، این جلسه نهایی بود که در آن وضعیت متهم روشن می‌شد و دادگاه حکم می‌داد (قبلاً نیز يك جلسه تشکیل شده بود).

سه شاهد که دو نفر آنها پلیس و یک شهروند اتریشی بودند در دادگاه حاضر شده و شهادت دادند که متهم را در حال خرید و فروش مواد مخدر دیده‌اند. پس از استماع سخنان شهود، دادستان و وکیل مدافع، دادگاه برای تصمیم‌گیری و صدور رأی اعلام تنفس نمود. در طی این مدت که چندان طولانی هم نبود، اعضای هیأت با دادستان در مورد نقش هیأت منصفه در دادرسیهای ویژه نوجوانان گفتگو کردند. بنا به اظهار ایشان دادگاه باید با حضور اعضای هیأت منصفه تشکیل و به پرونده رسیدگی کند. تعداد اعضای هیأت منصفه به تناسب جرم ارتكابی بین ۲ تا ۸ نفر است و نظر آنها در تصمیم‌گیری نهایی و صدور حکم محکومیت مؤثر است.

جلسه دادگاه، مجدداً رسمیت یافته و رئیس دادگاه تصمیم‌گیری نهایی را به شرح زیر اعلام نمود:

دادگاه پس از احراز وقوع جرم با توجه به شخصیت مجرم و اینکه فروشنده جزء بوده، امکان کاریابی و کسب درآمد نداشته و مهاجر بوده است، وی را به ۱۲ ماه حبس محکوم می‌کند و با توجه به اینکه مجرم از زمان بازداشت تا صدور رأی سه ماه، بازداشت موقت بوده است این مدت احتساب و بقیه مدت ۹ ماه حبس وی تعلیقی خواهد بود. همچنین باید تا سه سال از ارتكاب هرگونه جرم مشابه خودداری کند، برای محکوم حق اعتراض به رأی صادره در مهلت قانونی محفوظ خواهد بود. پس از رأی نهایی، دادگاه ختم و دادرسی پایان یافت.

ملاحظات

در این محاکمه نکات ذیل قابل توجه و تحسین بود.

- حضور هیأت منصفه برای شناخت ابعاد مختلف روانی و تربیتی مجرم و انگیزه‌های وی در ارتكاب جرم (اعضای هیأت منصفه از بین کسانی انتخاب می‌شوند که تخصصشان در ارتباط با مسائل کودکان است).

- در تعیین مجازات به شخصیت مجرم و انگیزه‌های مجرمانه توجه و عواملی چون خارجی بودن، عدم امکان کاریابی، فروشنده جزء بودن، سابقه محکومیت کیفری نداشتن و... را در تخفیف مجازات تأثیر دادن، بیانگر توجه جدی سیستم قضایی به حقوق بشری دادرسی به ویژه دادرسی نوجوانان است.

- میزان مجازات به نسبت جرم ارتكابی بسیار کم بود شاید دودلیل را بتوان کافی برای این عدم تناسب دانست:

۱- میزان مجازات نوجوانان در جرایم مشابه نصف بزرگسالان است.

۲- به دلیل کمی سن و نرسیدن به حد يك انسان با تواناییهای کامل باید قایل به تخفیف شد.

- تأثیر حضور نوجوانان شرکت‌کننده در جلسه دادرسی از دو جنبه می‌تواند ارزیابی شود:

۱- جنبه مثبت: پیشگیری از جرایم احتمالی آینده.

۲- جنبه منفی: اگر هدف دوری نوجوانان از سیستم قضایی است با شرکت در این جلسات نقض غرض می‌شود.

- فاصله بین زمان دستگیری و اعلام حکم، کوتاه بود.

- تعلیق مجازات و آزادی مشروط به عنوان یکی از راههای مؤثر در جلوگیری از ورود نوجوانان به زندان و تأثیرپذیری از آن در این سیستم مورد استفاده قرار می‌گرفت.

ملاقات با رئیس انجمن قضات ویژه نوجوانان

پس از پایان محاکمه هیأت بازدیدکننده به دفتر رئیس انجمن قضات ویژه نوجوانان که يك خانم قاضی است رفته و در جلسه‌ای که با حضور قضات و دادستان محاکم فوق تشکیل شده بود، شرکت کردند.

رئیس انجمن پس از خوش‌آمد گویی، سیستم اداری ویژه نوجوانان را به شرح زیر معرفی نمود:

تاریخچه:

قانون دادرسی نوجوانان برای اولین بار در سال ۱۹۲۸ تدوین شد (در اروپا این قانون به رسمیت شناخته شد و برای نوجوانان دادگاه ویژه وجود دارد). قانون مزبور در زمان حکومت رایش سوم (نازیها) عملاً متروک ماند. از سال ۱۹۴۹ دوباره بدان عمل گردید و در سال ۱۹۶۰ مورد تجدیدنظر قرار گرفت و تا سال ۱۹۸۰ بدون تغییر ماند. با توجه به دیدگاهی که قضات و سایر دست‌اندرکاران نسبت به اصلاح مجرم و نه مجازات وی، داشتند سرانجام قانون جدیدی در ۱۹۸۹ پس از طی مراحل آزمایشی موفقیت‌آمیز به تصویب رسید که اکنون مورد عمل دادگاههاست. اهمیت و مزیت این قانون همان است که قضات روی آن کار کرده و بر مبنای اصول علمی و نتایجی که در دادگاهها به دست آمده، تدوین یافته و پس از یک دوره آزمایشی به تصویب نهایی رسیده است. در سیر تدوین این قانون می‌توان عوامل زیر را مؤثر دانست:

اوضاع و احوال حاکم بر جامعه اتریش از نظر میزان جرایم به ویژه پس از فروپاشی شوروی و مهاجرت نوجوانان به کشورهای اروپایی از جمله اتریش، نقش مطبوعات در رسانه‌های گروهی و تکیه بر یافته‌های علمی قضات در دادگاهها.

قلمرو عملکرد دادگاه ویژه نوجوانان در دو بعد است: امور جزایی (جرایم نوجوانان) و موارد حقوقی از جمله تعیین قیم (سرپرستی) و... تحت پوشش دادگاه خانواده است. دلیل گستردگی قلمرو عملکرد دادگاه نیز توجه به نقش خانواده از نظر جرم‌شناسی است (طلاق و گسیختگی خانواده و...) سن مسؤولیت کیفری:

سن تعیین شده برای رسیدگی در دادگاه ۱۴ تا ۱۹ سالگی است. سن مسؤولیت کیفری در اتریش ۱۴ سالگی است (بدون توجه به جنسیت). در هیچ موردی کودک زیر

۱۴ سال به دادگاه یا هیچ مرجع دیگر قضایی نمی‌رود. تنها اقدام در مورد کودکان زیر ۱۴ سال که مرتکب جرم شده‌اند، گرفتن آنها از خانواده و تحویل به مؤسسه‌ای ویژه برای تعلیم و تربیت صحیح است.

هرچند به دلیل جو جامعه جهانی و افزایش تعداد کودکان بزهکار، کشورهای اروپایی از جمله آلمان درصد کاهش سن مسؤولیت کیفری هستند اما اتریش با این مشکل روبرو نیست. زیرا تعداد کسانی که مرتکب جرایم سنگین از جمله قتل شده‌اند و زیر ۱۴ سال داشته‌اند ۱۰ تا ۱۵ نفر بیشتر نیست که این افراد از نظر روانی مشکل دارند.

پس از پایان توضیحات، رئیس انجمن قضات در مورد این انجمن توضیحاتی به شرح زیر دادند: در اتریش قضات انجمنی دارند که کاملاً صنفی عمل می‌کند. در مورد حفظ حقوق قضات، پیشنهاد اصلاح قوانین و بازنگری آن، کار مطبوعاتی نیز می‌کند. هیأت رئیسه آن از طرف قضات انتخاب می‌شوند و نهادی کاملاً مستقل است هرچند با وزارت دادگستری ارتباط دارد. اتحادیه قضات ویژه نوجوانان یکی از شعب این انجمن است. در پایان اعضاء به همراه رئیس انجمن و قاضی جلسه محاکمه مذکور نهار صرف کرده و در طول آن مدت نیز به تبادل اطلاعات در مورد سیستم قضایی پرداختند.

همان روز بعد از ظهر

بازدید از مرکز بازداشت کوتاه‌مدت و گفتگو با رئیس مرکز

در این مکان کسانی که هنوز تعیین تکلیف نهایی نشده یا مجازات کمتر از شش ماه دارند نگهداری می‌شوند. بنابر اظهار مسؤولان در سال ۱۹۹۸ جمعاً ۱۷۵ نوجوان در زندان نگهداری می‌شده‌اند (زندان کوتاه‌مدت و بلندمدت) که ۷۶ نفر (۶۹ پسر و ۷ دختر) در این مکان نگهداری شده‌اند. رئیس زندان اونیفورم مخصوص کارکنان وزارت

دادگستری را به تن داشت و هیأت را همراهی می‌کرد. زندانیان ۱۴ تا ۱۹ ساله در سلولهای انفرادی نگهداری می‌شوند و دارای برنامه منظمی برای امور روزانه هستند. ساعت ۶ صبح بیدار باش ساعت ۷ الی ۸ صبحانه و ورزش، ۸ الی ۱۱ کار، ۱۱/۳۰ الی ۱۲/۳۰ نهار، ۱۲/۳۰ الی ۱۶ کار.

زندانیان از امکانات زیستی در حد خوبی برخوردارند، زندان گنجایش ۷۰ نفر را دارد و تعداد زندانیان معمولاً ۵۰ تا ۶۰ نفر است (روز بازدید تعداد ۵۳ نفر بود).

اتاق فراغت: برای هر زندانی بین ساعت ۱۷ الی ۱۹ این امکان وجود دارد که برای تماشای تلویزیون، بازی و سرگرمی دسته‌جمعی و... به این اتاق بیاید و از امکانات موجود استفاده کند.

استفاده از خدمات پزشکی: هفته‌ای یک بار یک پزشک و یک دندان‌پزشک برای ویزیت بیماران به زندان می‌آید و روان‌پزشک در ماه سه بار زندانیان را می‌بیند (کسانی که دارای اختلال روانی خاصی باشند برای معالجه به مراکز روان‌درمانی منتقل می‌شوند).

انجام مراسم عبادی: در زندان کلیسایی برای انجام مراسم عبادی وجود دارد که از سالن آن برای اجرای برنامه‌های هنری، فرهنگی از جمله موسیقی، تئاتر و سخنرانی نیز استفاده می‌شود.

گذراندن دوره‌های آموزشی: این دوره‌ها هم شامل سوادآموزی است و هم حرفه‌آموزی.

در اتریش آموزش ابتدایی اجباری است و نوجوانانی که در سن آموزش هستند بایستی آموزش خود را اجباراً تکمیل نمایند.

در سه شهر وین، لیدز و گراتس^۱ دادگاه ویژه نوجوانان وجود دارد و در بقیه شهرها تنها یک شعبه از دادگاه به جرایم نوجوانان اختصاص یافته است.

۱- اتریش کشوری فدرال است و این سه شهر، مرکز ایالت‌های مهم این کشورند.

اصول کلی راجع به جرایم نوجوانان و قضاوت در مورد آن: (به موجب قانون دادرسی نوجوانان مصوب ۱۹۸۹).

۱- دادگاه باید علنی باشد مگر در موارد استثنائی (جرایم جنسی) به این دلیل که مردم حق دارند جریانات قضایی را کنترل نمایند (در آلمان اصل غیرعلنی بودن است به دلیل حمایت از شخصیت نوجوانان).

۲- مشارکت افراد غیرحقوقی و مردمی به عنوان مشاور و هیأت منصفه الزامی است. تعداد این افراد به تناسب نوع جرم متغیر است. در جرایم سنگین دادگاه با سه قاضی و ۸ عضو هیأت منصفه رسمیت می‌یابد.

تفاوت این دادگاه با دادگاه بزرگسالان در این است که هیأت منصفه کسانی هستند که روان‌شناسی تعلیم و تربیت و مسائل کودکان را می‌دانند و در نهایت این هیأت منصفه است که میزان تقصیر را تعیین می‌کند:

۳- شرکت وکیل (تسخیری یا انتخابی) اجباری است.

۴- والدین و سرپرستان قانونی نوجوان حق شرکت و اظهارنظر دارند.

۵- کمیته‌ای از مددکاران، پزشکان، روان‌پزشکان و... در کنار قاضی نقش کمک‌رسانی دارند و قبل از محاکمه درمورد متهم تحقیق نموده نظر کارشناسی می‌دهند.

۶- سرعت در رسیدگی و تعیین تکلیف، وقتی نوجوانی بازداشت می‌شود ظرف ۴۸ ساعت باید درمورد او تصمیم‌گیری شود یا آزاد شود یا به دگاه معرفی گردد. متهم تنها تا ۲ هفته می‌تواند در زندان بازپرسی (بازداشت کوتاه‌مدت) توقیف باشد. پس از آن باید حکم صادر شود، در جرایم سبک تعیین تکلیف حداکثر تا ۶ ماه طول می‌کشد و در جرایم سنگین می‌تواند حداکثر ۱ سال طول بکشد.

۷- مجازات زندان و جریمه هر دو تعلیقی است. برای خردسالان حبس ابد وجود ندارد. برای زیر ۱۶ سال حداکثر مجازات ۱۰ سال و برای ۱۶ تا ۱۹ سال حداکثر مجازات حبس ۱۵ سال است. برای نوجوانان میزان مجازات نصف بزرگسالان است (ضمناً در اتریش مجازات اعدام وجود ندارد).

آزادی مشروط و تعیین مجازات پس از $\frac{۲}{۳}$ مدت حبس به دلیل حسن رفتار باید مورد پذیرش قرار گیرد.

۸- شیوه‌های جایگزین مجازات مورد توجه قرار می‌گیرند از جمله: مصالحه خارج از دادگاه که هم دادستان می‌تواند پرونده را برای مصالحه به مؤسسه مربوطه ارجاع دهد و هم قاضی در مورد جرایمی که مجازاتشان تا ۵ سال زندان است این حق را دارد (درمورد مصالحه قبلاً به تفصیل بحث شد).

۹- پرونده نوجوان محرمانه می‌ماند و در آرشیو پلیس و دادگاه بایگانی می‌شود و سوء پیشینه محسوب نمی‌شود مگر در صورت تکرار جرم.

بیشرفت آموزشی افرادی که تحت تعلیم هستند مرتباً گزارش می‌شود.

در کلاس درس وسایل کمک آموزشی به قدر کافی برای استفاده وجود دارد.

زندانیان نوجوان می‌توانند حرفه‌های مختلفی را آموزش ببینند از جمله: کار با کامپیوتر، ماشین تحریر، کمک‌های اولیه و نیز در کارگاه‌های نجاری، تراشکاری، فلزکاری، سفالگری دوره دیده و گواهی‌نامه دریافت کنند. همچنین می‌توانند کارهای دستی خود را فروخته و پول حاصل از آن را به دلخواه خرج نمایند یا پس‌انداز نمایند.

پس‌انداز کردن نیمی از درآمد حاصله برای دوران آزادی الزامی است.

استفاده از کتابخانه: کتابخانه نسبتاً مجهز با کتابهای متنوعی نیز در دسترس زندانیان نوجوان است، تا امکان مطالعه در اوقات فراغت را داشته باشند، هرچند رئیس زندان اظهار می‌داشت که به دلیل استقبال از بازیهای تلویزیونی و کامپیوتری و رغبت تمایل به کتابخانه به شدت کاهش پیدا کرده است (از طرفی شاید دلیل عدم استقبال این باشد که معمولاً کسانی که مرتکب جرم شده‌اند از آموزش کافی برخوردار نبوده‌اند).

امکانات ورزشی: برای زندانیان امکان استفاده از حیاط زندان که کف‌پوش دارد و

برای بازی مناسب است وجود دارد. زمانی که هوا نامساعد است می‌توانند از سالن ورزش استفاده کنند.

امکانات بهداشت شخصی: در هر طبقه از ساختمان زندان يك ماشین لباسشویی وجود دارد که زندانیان لباسهایشان را تمیز کنند، هفته‌ای ۲ بار لباس عوض می‌کنند و هر دو هفته يك بار ملافه‌ها را تعویض می‌نمایند. سلولها دارای حمام است و هفته‌ای دوبار استحمام الزامی است.

وضعیت تغذیه: در زندان سالن غذاخوری وجود ندارد و بنا به اظهار مسؤولین غذای زندانیان در آشپزخانه تهیه و توزیع می‌شود. زندانیان غذای خود را در سلولها صرف می‌کنند. برای اقلیتهای مذهبی غذای مخصوص تهیه می‌شود. در پایان بازدید از این ساختمان که هوایی به شدت گرفته و دلگیر داشت، جلسه پرسش و پاسخی در دفتر رئیس زندان تشکیل شد و پاسخهایی ارائه شد که در ذیل آورده می‌شد تا به تکمیل گزارش این بازدید کمک کند:

- تمام زندانها و این بازداشتگاه زیر نظر وزارت دادگستری اداره می‌شود و اونیفورم مأموران هم متفاوت با لباس پلیس و مخصوص وزارتخانه است.
- هزینه سرانه هر زندانی ۱۰۰۰ تا ۲۰۰۰ شلینگ است.

- زندانیها در صورت داشتن رفتار شایسته و رضایت مسؤولان به دستور قاضی تا سه روز اجازه خروج از زندان و استفاده از مرخصی را دارند.
- حسن رفتار می‌تواند موجب تعلیق مجازات و آزادی پس از تحمل نیمی از مدت حبس باشد.

- کار زندانی جزء سابقه کار او محسوب می‌شود و مشمول مقررات قانون کار است. زندانی در هفته ۲۴ ساعت کار می‌کند و معادل کارگر آزاد دستمزد می‌گیرد و درصدی از مزد او بابت بیمه بازنشستگی و درمان منظور می‌گردد.

- در زندان ده مددکار اجتماعی و چهار روان‌شناس مشغول به خدمت هستند. این افراد توسط دادگستری استخدام شده‌اند.

- هر فردی که به بازداشتگاه آورده می‌شود ظرف ۴۸ ساعت قاضی باید برای

رسیدگی و بازجویی حاضر شود. همیشه قاضی کشیک حاضر است و مشاور حقوقی و حقوقدان هم هست و زندانی هر زمان که مایل باشد می‌تواند با ایشان ملاقات نماید.

- قاضی در هفته يك بار برای سرکشی و گاهی هم برای بازجویی و بازدید می‌آید.

- به تخلفات مأمورین برابر آیین‌نامه انضباطی دادگستری رسیدگی می‌شود.

- بازرسی توسط مأمورین در شبها از روزه‌های درب سلول انجام می‌شود و کنترل دیگری نیست.

- دادستانی در سه مرحله: در خلال بازپرسی، در طول دوران مجازات و پس از اجرای مجازات با توجه به وضعیت نوجوان می‌تواند گذشت نموده و قرار منع تعقیب صادر نماید یا نزد قاضی سرپرستی برای نصیحت و ارشاد اعزام نماید یا از نوجوان بخواهد که خلاف خود را با اقدامی اجتماعی (کارهای عام‌المنفعه) جبران نماید.

ملاحظات

- نکته قابل توجه در این بازداشتگاه امکان ارتباط مستقیم با مجرم و پی‌گیری وضعیت او است.

- امکان دسترسی سریع مجرم به مشاوران قضایی، مددکاران اجتماعی و... برای شناخت وضعیت خود وجود دارد.

- سلولهای انفرادی از ساعت ۷ شب الی ۶ صبح (تقریباً ۱۱ ساعت) مزایایی دارد از جمله:

۱- حفظ حریم و امکان تفکر نسبت به عمل ارتكابی و سنجش سرنوشت و آینده فرد و...

۲- عدم اختلاط و کاهش تأثیر متقابل افراد در زمینه آموزش منفی.

- برخورداری مجرم از امکانات زیستی خوب.

- توجه به آموزش افراد و پرورش استعدادهای ایشان.

تعداد زیاد مراقبین و مأمورین به نسبت زندانیان (برای حداکثر ۷۰ زندانی ۳۸ مأمور وجود دارد).

احترام به عقاید و افکار زندانی از نظر مذهبی، آزادی اعتقادی و انجام مراسم مذهبی و نیز تهیه امکانات تغذیه براساس اصول مذهبی افراد.

چهارشنبه ۵ اسفند ۱۳۷۷ (۲۳ فوریه)

بازدید از زندان بلندمدت نوجوانان واقع در گرسادرف

اعضای هیأت پس از جلسه يك ساعته توجیهی به اتفاق خانم وینتر برای بازدید وارد زندان گرسادرف شدند. این زندان محل نگهداری نوجوانان ۱۴ تا ۱۹ ساله‌ای است که مرتکب جرایم سنگین (قتل، تجاوز به عنف و...) شده و خطرناک شخیص داده شده‌اند.

زندان خارج از وین در محیطی زیبا و آرام و فضایی کاملاً متفاوت با بازداشت موقت واقع شده است. زندان در سال ۱۹۷۰ در قلعه‌ای قدیمی که فقط سر در آن به‌عنوان تاریخی حفظ شده تأسیس گردیده است. کنترل ورود و خروج با دوربین مداربسته و درب برقی انجام می‌شود. هیأت پس از ورود، از اتاق ملاقات زندانیان بازدید کردند. یکی از این اتاقها جنب درب ورودی است که بین زندانی و ملاقات شونده شیشه دو جداره‌ای وجود دارد که با حضور مراقب زندان از پشت شیشه ملاقات انجام می‌شود و در يك اتاق ملاقات دیگر، کنترل تنها از طریق آئینه یکطرفه است.

پس از بازدید چند دقیقه‌ای، مسؤل زندان که فردی حقوقدان و منصوب از سوی وزارت دادگستری است، اعضای هیأت را به سالن جلسه هدایت می‌کند و توضیح می‌دهد که گنجایش این زندان ۱۲۴ نفر است و در حال حاضر در این زندان ۷۴ نفر نگهداری می‌شوند. ۳۱ نفر افراد ۱۴ تا ۱۹ ساله و ۳۴ نفر بیش از ۱۹ سال دارند و ۹ نفر نیز دچار اختلال روانی هستند.

در اتریش اختلال روانی زندانیان به دو صوت مورد ملاحظه قرار می‌گیرد: جنون یعنی فرد قادر به تشخیص اعمال خود نیست که طبیعتاً مجازات هم نمی‌شود (چون از علل رافع مسؤولیت است) و در صورت خطرناک بودن به مؤسسات خاصی فرستاده می‌شوند و دیگر اختلال افرادی که واقف به عمل خود هستند که این گروه در زندان نگهداری می‌شوند و در صورتی آزاد می‌شوند که قادر به اداره امور خود باشند تا رفع حالت مجرمانه در زندان می‌مانند.

قاضی اختیار دارد جوانان تا ۲۲ سال را به این زندان بفرستد و تا ۲۷ سالگی نیز می‌توانند در این زندان بمانند و چنانچه هنوز مدت محکومیت‌شان پایان نیافته باشد به زندان بزرگسالان منتقل می‌شوند.

رئیس زندان در ادامه اظهار داشت که وظایف اساسی زندانبان ۴ مورد است:

- ۱- آموزش حرفه (فراگیری جهت کاریابی). ۲- آموزش زندگی پس از آزادی.
- ۳- سازگاری با جامعه. ۴- روان‌درمانی.

اداره زندانها زیر نظر وزیر دادگستری است و رئیس زندان از سوی او منصوب می‌شود. لازم نیست رئیس زندان پایه قضایی داشته باشد ولی باید حقوقدان یا روان‌شناس باشد.

نظارت بر اجرای حکم حبس با رئیس زندان و قاضی است. بعد از صدور حکم قاضی تعیین می‌کند زندانی در کدام قسمت نگهداری شود و در صورتی که لازم باشد زندانی قبل از موعد آزاد شود، قاضی باید دستور بدهد.

برای اداره ۱۲۴ زندانی ۱۰۰ نفر کارمند فعالیت می‌کنند که شامل مربی کارگاه، روان‌شناس و مددکار نیز می‌شود. در اتریش برای هر سه زندانی يك مأمور تعیین شده‌است.

در زندان طبقه‌بندی مجرمان براساس نوع جرم وجود ندارد و فقط افرادی که اختلال رفتاری دارند از دیگران جدا شده‌اند و افرادی که حسن رفتار دارند به صورت

نیمه باز نگهداری می‌شوند یا از سیستم باز استفاده می‌کنند. افرادی که به این زندان اعزام می‌شوند ۸ هفته به صورت قرنطینه نگهداری می‌شوند و سپس برای آموزش و اصلاح آنها اقدام می‌شود. درخواست عفو می‌تواند از سوی دادستان، زندانی یا رئیس زندان از دادگاه درخواست شود البته پس از سپری شدن نیمی از مدت حبس تعیین شده در حکم، تقاضای عفو امکان‌پذیر است.

تسهیلات و امکانات آموزش زندانبان

برنامه زندان: ۶/۳۰ صبح بیدار باش تا ۷/۳۰ صبحانه و ورزش. از ۷/۳۰ کار می‌شود و در زمستان تا ساعت ۱۵ و در تابستان تا ساعت ۱۶ کار تمام می‌شود. از ساعت ۱۸ تا ۲۲ وقت فراغت است و پس از آن تا صبح در سلولهای خود به سر می‌برند.

اوقات فراغت: زندانی می‌تواند از تلویزیون، وسایل بازی و سایر امکانات تفریحی موجود در زندان استفاده کند و یا کار گروهی تحت نظارت مأمورین مراقبت انجام دهد یا با دوستان خود در بخش ملاقات کند.

کار و آموزش: در زندان برای ادامه تحصیل زندانبانان آموزشگاهی وجود دارد. زندانی حتی می‌تواند تحصیلات عالی داشته باشد اما به ندرت اتفاق می‌افتد زیرا معمولاً نوجوان بزهکار در خانواده‌هایی با فرهنگ پایین رشد کرده‌اند و انگیزه تحصیل و آموزش را ندارند. در زندان امکان سوادآموزی برای جوانان بی‌سواد هم وجود دارد.

در بدو ورود از زندانی نوع شغل مورد علاقه‌اش سؤال می‌شود. براساس شغل مورد علاقه حرفه‌آموزی می‌شود یا در کارهای زندان از قبیل آشپزی و نظافت به کار گمارده می‌شود.

مشاغلی که در زندان آموزش داده می‌شود مشاغل سنتی مانند کفاشی، نانواپی، بنایی، آرایشگری، نجاری و... است. هیأت از کارگاههای آرایشگری، کفاشی، نجاری، باغبانی و سفالگری و نقاشی بازدید نمودند.

امکانات ورزشی: زندانیان علاوه بر فضای وسیع محوطه زندان، امکان استفاده از سالن سرپوشیده را نیز دارند. انواع وسایل ورزشی نیز در اختیارشان قرار می‌گیرد زیرا اعتقاد بر آن است جوانی که دو ساعت در روز ورزش کند از خرابکاری و بطالت دور می‌شود در حقیقت ورزش بهترین وسیله تخلیه انرژی است. استخر شنا نیز در اختیار زندانیان است. ایشان تحت نظر يك معلم ورزش که هفته‌ای يك بار به زندان می‌آید ورزش بوکس را می‌توانند تمرین کنند.

امکانات فرهنگی و هنری: برای اجرای برنامه‌های هنری، سالن آمفی‌تئاتری مناسب در اختیار زندان قرار دارد و به علاوه بر فعالیتهای هنری ایشان نیز هنرمندان اتریشی که از سوی زندان برای اجرای برنامه دعوت می‌شوند هنرنمایی می‌کنند. سخنرانی نیز از جمله فعالیتهای فرهنگی است که به تناسب موقعیت، موضوع سخنرانی انتخاب و سخنران دعوت می‌شود. برای آشنایی زندانیان با هنر نقاشی و نقاشان مشهور اتریشی و جهان و آموزش سبکهای نقاشی، تابلوهای نقاشی را به دیوار نصب می‌کنند و هر يك ماه این نقاشیها عوض می‌شود (جالب است که هیچ يك از این نقاشیها و تابلوها خراب نمی‌شوند در حالی که زندانیان هر روز از جلوی آنها عبور می‌کنند).

انجام مراسم عبادی: در محوطه زندان کلیسایی باقی مانده از معماری سابق قصر وجود دارد که بسیار زیبا است و در قدیم مردم می‌توانسته‌اند ماهی يك بار برای عبادت به کلیسا بیایند. هفته‌ای يك بار کشیش کاتولیک به زندان می‌آید و مراسم مذهبی را انجام می‌دهد^۱ (حضور مردم عادی در مراسم عبادی خاص در این کلیسا از جنبه‌های مختلف قابل ارزیابی است). زندانیانی که دین دیگری دارند (مثلاً مسلمان هستند) در انجام امور مذهبی خود آزادند.

نظافت و بهداشت شخصی: هر سلول دارای حمام و سرویس بهداشتی است.

۱- اتریش کشوری کاتولیک مذهب است و انجام مراسم عبادی در کلیسا دارای اهمیت خاصی است.

زندانیان مسؤول نظافت سلولشان هستند و باید از نظر بهداشتی مراقبت لازم را بنمایند.

تغذیه: زندان دارای سالن غذاخوری است که برای وقت نهار مورد استفاده قرار می‌گیرد. اما صبحانه و شام را زندانیان در سلول خود صرف می‌کنند. برنامه غذایی زندانیان بر مبنای نیاز فرد به پروتئین و کالری لازم تنظیم می‌شود. غذای زندانیان با مأموران زندان متفاوت است.

موقعیت محل نگهداری زندانی: فضای استاندارد برای هر زندانی ۸ متر مربع است. سلولهای انفرادی از ساعت ۱۰ شب تا ۶/۳۰ صبح مورد استفاده قرار می‌گیرد. فضای داخل این سلول مانند یک اتاق یک نفره با تجهیزات یک زندگی معمولی نسبتاً مرفه است. تنها چیزی که یادآور زندان بودن این مکان است، درب آهنی آن با قفلهای متعدد است. هر زندانی کلید سلول خود را دارد و یک کلید هم در اختیار مأمور مراقب است.

مسئولان زندان اظهار داشتند برای نظارت بهتر و کنترل بیشتر تصمیم داریم خوابگاههای چند نفره احداث کنیم. در این بازداشتگاه مکانی شبیه به خانه وجود دارد برای زندانیانی که قرار است به زودی آزاد شوند. زندانیها در گروههای سه نفره و چهار نفره به مدت حداکثر یک سال قبل از آزادیشان به تناسب مدت حبس در این مکان مستقر می‌شوند و هدف آموزش زندگی خارج از زندان و آمادگی زندانی برای دوران آزادی است.

سیستم اداره زندان: مسؤولیت زندان با رئیس زندان است و وی حتی بر پلیس زندان و پزشکان نیز ریاست دارد.

در زندان هرکس که با زندانی سر و کار دارد باید لباس شخصی بپوشد و حق استفاده از اسلحه ندارد.

کادر زندان متشکل از ۲۳ نفر مسؤول آموزش و ۲۶ نفر مسؤول کارگاه و ۱۵ نفر

روان‌شناس و مددکار و ۲۶ نفر مأمور مراقب است. ساعت کار ۷ صبح تا ۱۰ شب است و روز بعد تعطیلی دارند مأمورین مراقب در ایام فراغت زندانی با وی کار می‌کنند و هر مأمور با ۵ زندانی کار می‌کند و به رئیس زندان گزارش می‌دهد.

اعزام زندانی به دادگاه اگر برای یک روز باشد با مأمور زندان است و برای آنها که چند روز باید از زندان خارج شوند، مرکزی که تحت نظارت دادگستری است، اقدام می‌کند.

تمام زندان با تلویزیون مداربسته کنترل می‌شود. مأموران این قسمت اونیفورم دارند و مسلح هستند و از طریق این کنترل از فرار زندانیان جلوگیری می‌شود. در پایان بازدید رئیس هیأت از مسؤلان زندان به ویژه ریاست آن تشکر نمود و پس از خداحافظی هیأت اعزام محل اقامت خود شدند.

ملاحظات

- آنچه در زندان بیش از همه جلب توجه می‌کرد. رعایت حقوق انسانی زندانیان بود. کارگاههای نجاری و تراشکاری و... به وسایلی مجهز بودند که میزان آلودگی محیط را به حداقل برسانند تا کارآموزان دچار ناراحتیهای تنفسی و... نشوند. همچنین از هیأت بازدیدکننده درخواست نمودند تحت هیچ شرایطی از چهره زندانیان عکس و فیلم تهیه نشود.

- محیط زندان محیطی زیبا، وسیع و با امکاناتی بالاتر از حد استانداردهای معمول بود. تأثیر این محیط بر زندانی انکارناپذیر است. همچنین دیدگاه مسؤلان زندان که دیوارها را صرفاً سمبلی برای ایجاد آرامش و امنیت در افراد خارج از زندان و نه مانعی برای فرار زندانی می‌دانند.

- در این بازدیدگاه نیز همچون بازدیدگاه موقت احترام به حریم و خلوت زندانی تا حد زیادی مدنظر قرار گرفته بود.

— آمادگی برای دوران آزادی از بهترین زمینه‌های پیشگیری از جرم و کمک به سازگاری مجرم با جامعه است.

— در زندان برای شناسایی روشهای پیشگیری از جرم تحقیق می‌شود.

— برطبق آمار ارائه شده در اتریش کل زندانی‌ها ۷۰۰۰ نفر هستند که ۲۰۰۰ نفر

آنها در زندان بازپرسی به سر می‌برند که تنها ۲۰۰ زندانی زن در آنها وجود دارد.

نوجوانان در اتریش بسیار کم زندانی می‌شوند. در سال ۱۹۹۴ تنها ۸۴ نفر

زندانی نوجوان داشته‌اند که بیشترین جرایم ارتكابی آنها سرقت و مواد مخدر

بوده‌است.

— نقص سیستم، عدم طبقه‌بندی مجرمین می‌باشد. البته مسؤلان اظهار داشتند که

جداسازی مجرمین در صورت صلاحدید مسؤلان به صورت موردی انجام می‌شود که

چاره‌اندیشی مقطعی است.

— برای زندانیان امکان خرید و تهیه ملزومات مورد نیاز از فروشگاه زندان

وجود دارد.

— مبنای مورد عمل در این زندان براساس مفاد مواد ۵۲ تا ۶۰ قانون آیین دادرسی

نوجوانان مصوب ۱۹۸۹ می‌باشد که به طور عمده به چگونگی اجرای حکم مجازات و

مراکز مأمور به اجرا و طرز رفتار با زندانیان نوجوان و ... می‌پردازد.

— مقررات زندان چه در بازداشت کوتاه‌مدت و چه بلندمدت نسبت به زندانیان

یکسان اعمال می‌شود و تفاوتی بین افراد از این نظر وجود ندارد.

پنجشنبه ۶ اسفند ۷۷ [۲۴ فوریه]

بازدید از دیوان عالی و گفتگو با قضات دیوان عالی و دادستانی کل کشور

ساعت ۹/۵ صبح پنج‌شنبه اعضای هیأت در کاخ دادگستری وین حضور یافته

و مورد استقبال معاون دیوان عالی کشور آقای ماسالا قرار گرفتند. ایشان پس از خوش

آمدگویی در معرفی دادگاه ایالتی وین اظهار داشت. تجدیدنظر در سیستم قضایی اتریش در سه دادگاه قابل طرح است: دادگاه محلی (منطقه‌ای)، دادگاه ایالتی و دیوان عالی کشور

درخصوص دادرسی ویژه نوجوانان و صلاحیت دادگاه اظهار گردید که در دو قلمرو صلاحیت دارد. امور اجرایی و جرایم ارتكابی توسط نوجوانان و امور مدنی مانند طلاق، تعیین سرپرست، اختلافات خانوادگی، روابط نامشروع و کودک متولد از این نوع رابطه. دادگاه رسیدگی‌کننده به جرایم کم‌اهمیت با یک قاضی تشکیل می‌شود و برای جرایم سنگین دو تا سه قاضی و دو تا هشت مشاور حضورشان در دادگاه الزامی است (تعداد قضات و هیأت منصفه بستگی به سنگینی جرم ارتكابی دارد). در انتخاب قاضی دقت می‌شود که لااقل یک قاضی همجنس متهم باشد.

اعضای هیأت منصفه نیز باید از میان کسانی انتخاب شوند که رشته تحصیلیشان به نوعی به امور نوجوانان مربوط می‌شوند. تقاضای تجدیدنظر یا نسبت به میزان مجازات است که در صلاحیت دیوان عالی دادگاه ایالتی است و یا نسبت به چگونگی رسیدگی و آیین دادرسی می‌باشد. دیوان تنها در مورد ابطال حکم تصمیم می‌گیرد و مرکب از ۵ قاضی می‌باشد.

حضور متهم در دیوان یا بنا به تقاضای خودش یا به تشخیص دادگاه است. در این جلسه والدین یا سرپرست قانونی یا وکیل کودک هم حضور دارند.

جایگاه دادستان در دادگاههای تجدیدنظر

در دادگاههای منطقه‌ای به جای دادستان شخصی غیرحقوقی ولی تحت نظارت دادستانی حضور دارد. در دادگاههای ایالتی دادستان انجام وظیفه می‌نماید و در دیوان عالی کشور دادستان کل انجام وظیفه می‌نماید.

در سلسله مراتب کاری، دادستان عالی می‌تواند به دادستان دادگاه منطقه‌ای

دستور بدهد ولی دادستان کل چنین اختیاری ندارد و دستور باید از طریق وزیر دادگستری صادر شود.

کار دادستان کل این است که در تمام محاکمات دیوان عالی کشور شرکت کند. دادستان کل اگر متوجه رأیی برخلاف قانون و به ضرر متهم شود می‌تواند کل دادرسی را باطل اعلام کند (برای رعایت حقوق بشر). دادستان می‌تواند در تمام مراحل بویژه در زمینه نقض قانون مداخله کند. اگر دادستان نسبت به مدارک موجود در پرونده و... شک کند می‌تواند اعمال نظر کند و تصمیم را دیوان عالی کشور می‌گیرد.

اثر همکاری دادستان کل کشور و دیوان عالی کشور این است که قانون به طور صحیح اجرا می‌شود. وقتی دادستان متوجه نقض حقوق بشر شود، می‌تواند به دادگاه استراسبورگ مراجعه کند و دادگاه، پرونده را به دادگاه اتریش برمی‌گرداند تا نقض قانون را برطرف نماید. در سال، ۶۰۰ الی ۸۰۰ درخواست تجدیدنظر به دیوان می‌آید که یا از طرف متهم و وکیل او و یا از طرف دادستان است. در مورد $\frac{1}{4}$ تا $\frac{1}{5}$ این احکام دادستانی، متوجه نادرست بودن حکم شده، می‌تواند درخواست ابطال دهد.

دادگاه عالی ۵۷ نفر قاضی دارد که ۷ تن آنها خانم هستند و ۲ نفرشان در قلمرو جزایی فعالیت دارند. ۶۰٪ قضات اتریش زن هستند و در آینده نزدیک این تعداد به ۷۰٪ خواهد رسید. از ۷۶ نفر قاضی دادگاه ایالتی نیز ۲۵ نفر زن هستند. در دادگاه ایالتی همیشه سه قاضی وجود دارد و محاکمات علنی است.

اگر اعتراض ماهوی باشد، دادگاه ایالتی صالح است و اگر اعتراض شکلی و غیرماهوی باشد برای رسیدگی، دیوان عالی کشور صالح است. در دیوان عالی جلسه دادرسی گاهی علنی است (به تناسب موضوع).

در دیوان عالی ۵ دادگاه وجود دارد که به امور جزایی رسیدگی می‌کند. این دادگاهها شعبه‌ای تخصصی ندارند و صلاحیتشان برای رسیدگی به همه امور است.

همچنین ۱۱ دادگاه به امور مدنی می‌پردازند که صلاحیتشان در موارد خاص مسائل حقوقی است و شعبه مخصوص نوجوانان هم دارد. اگر وکیل اعتراض کند، که در طول محاکمه و جریان رسیدگی قانون نقض شده، حتی پس از پایان محاکمه، دیوان عالی می‌تواند رسیدگی نماید.

جایگاه قضات:

در زمینه نقش قاضی و استقلال وی یکی از میزبانان توضیح داد که در سیستم اتریش قاضی پس از انتصاب مستقل است و هیچ‌کس نمی‌تواند به او دستور دهد. برطبق قانون اساسی فقط در مقابل قانون مسئولیت دارد.

در مورد تخلفات قضات، دادگاه انتظامی رسیدگی و اخذ تصمیم می‌کند. قاضی حق عضویت در هیچ حزب و گروهی را ندارد. فرق قاضی و دادستان این است که دادستان از وزیر دادگستری دستور می‌گیرد ولی قضات کاملاً مستقل هستند.

ترفیع برای قضات وجود ندارد سن و سابقه خدمت ملاک برتری و ارشدیت است. از سوی اتحادیه قضات افراد به عنوان قاضی پیشنهاد و از سوی رئیس جمهوری منصوب می‌شوند.

اتحادیه قضات از حقوق قضات در اتریش دفاع می‌کند. ۹۰٪ قضات در آن عضو هستند و مقر آن در حوزه ریاست است در کل اتریش ۸۰۰ نفر در سمت قاضی مشغول به کار می‌باشند.

اتریش در دادگاه استراسبورگ یک نماینده قاضی دارد و تصمیمات متخذه توسط این دادگاه در دادگاههای اتریش قابل قبول است. دادگاه استراسبورگ گاهی احکام دادگاههای اروپایی را نقض می‌کند.

پس از پایان جلسه اعضای هیأت به اتفاق میزبانان از قسمتهای مختلف کاخ بازدید و از نظر تاریخی با گذشته‌های کاخ آشنا شدند.

ملاحظات

- صلاحیت و حوزه قضایی ویژه نوجوانان در بخش پنجم مواد ۲۳ تا ۳۱ قانون دادرسی ویژه نوجوانان مصوب ۱۹۸۹ مدون شده است.
- از مهمترین نکات قابل توجه نقش دادگاه استراسبورگ در نقض احکام صادره از سوی دادگاههای کشورهای اروپایی عضو است به ویژه زمانی که احکام از سوی دادگاه ویژه نوجوانان صادر شده باشد.
- اهمیت این تأثیر، ضرورت مطالعه بیشتر اختیارات و نفوذ تصمیم‌گیریهای این دادگاه بر دولتهای عضو اتحادیه را بیشتر نمایان می‌کند.
- تعداد قضات زن در سیستم قضایی اتریش بیانگر مشارکت زنان در سیستم قضایی این کشور است.

همان روز، بعدازظهر

بازدید از اداره کل پلیس و گفتگو با پلیس ویژه نوجوانان

عصر پنجشنبه اعضاء هیأت برای بازدید از اداره کل پلیس و گفتگو با پلیس ویژه نوجوانان و آشنایی با سیستم اتریش درخصوص مبارزه با جرایم نوجوانان و عملکرد پلیس در پیشگیری از جرایم در ساختمان اداره حضور یافته و مورد استقبال رئیس پلیس وین که فردی حقوقدان بود قرار گرفتند. رئیس پلیس ابتدا به طور مختصر تشکیلات را معرفی و سپس با کمک همکاری به تشریح جرایم ارتكابی و چگونگی مبارزه پلیس با آن جرایم، مشکلات پلیس، عملکرد نیروهای پلیس در رابطه با پیشگیری از جرم و پلیس جوانان پرداختند.

تشکیلات پلیس وین

۳۰۰ کارمند جنایی و پلیس، ۴۵ کارمند اداری و ۱۲ حقوقدان (یک زن و ۱۱ مرد)

کادر این اداره را تشکیل می‌دهند. ۷ درصد افراد پلیس خانم هستند (جمعیت وین ۱۸۰,۰۰۰ نفر است).

وین به ۲۲ منطقه تقسیم شده که پلیس در تمامی این ۲۲ منطقه مستقر است. پلیس جوانان شاخه‌ای از پلیس عمومی است که تنها در ۱۵ منطقه از ۲۲ مناطق وین حضور دارند. در ۴ شعبه پیشگیری از جرایم هم یک مرکز مشاوره وجود دارد کل سازمان پلیس اتریش ۳۲ هزار نفر پرسنل دارد. ۱۳ هزار نفر کارمند ژاندارمری با اونیفورم خاص تأمین امنیت شهرها و روستاها را عهده‌دار می‌باشد. در وین ۹۵۰۰ نفر کل کادر نیروی پلیس را تشکیل می‌دهند. به علاوه در ۱۴ شهرستان از ایالت‌های بزرگ اتریش ۱۵ هزار پلیس با اونیفورمی متفاوت با کارمندان ژاندارمری فعالیت می‌کنند.

جرایم ارتكابی اتریش

مهمترین جرایمی که پلیس با آن مواجه است دزدی، اعمال خشونت، مسائل جنسی و مواد مخدر است و در جرایم نوجوانان، مواد مخدر از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. نگرانی اصلی پلیس افزایش میزان جرایم در اروپا و اتریش است. به طور کلی پس از فروپاشی شوروی، اتریش مرکز مهاجرت شده است و ورود بدون مجوز و غیرقانونی مهاجران در افزایش جرایم تأثیری انکارناپذیر دارد. میزان جرایم هم از نظر کیفی و هم از نظر کمی در بیست سال اخیر دو برابر شده است. کرایم به اعمال خشونت، مواد مخدر و جرایم سازمان‌یافته^۱ نگرانی عمده پلیس اتریش است.

پلیس اتریش با بسیاری از خارجیها مشکل دارد: از جمله صربها، کرواتها، ایتالیاییهای وابسته به مافیا، رومانی‌تبارهایی که مرتکب سرقت می‌شوند، اتباع

۱- برای شناسایی جرائم سازمان یافته شاخصهائی وجود دارد از جمله: اگر گروهی سه سال با هم کار می‌کنند و برطبق نقشه عملیات خود را انجام می‌دهند، سازمان یافته هستند که به طور عمده به انجام جرائمی از قبیل قاچاق انسان، مواد مخدر، محیط‌زیست، خرید و فروش اسلحه، روسپیگری، قمار، اخاذی، سرقت اتومبیل، سرقت وسایل هنری، کلاهبرداری بین‌المللی و شستشوی پول مبادرت می‌کند.

آمریکای لاتین که به توزیع مواد مخدر مشغولند، چینیهایی که در اتریش رستوران دارند و مرتکب جرم قاچاق انسان می‌شوند و سازمانهای نیجریایی. به طور کلی اوضاع امنیتی نه تنها اتریش که اروپا از این نظر نگران‌کننده است.

چگونگی مبارزه پلیس با مجرمین و پیشگیری از جرم: اقدامات پیشگیرانه در اتریش از سال ۱۹۷۴ شروع شده است و در سال ۱۹۹۱ قانون امنیتی پلیس به تصویب رسیده است که ماده ۲۵ آن به زمینه‌های پیشگیری از ارتکاب جرم اختصاص یافته است.

واقعیت این است که اتریش سالیان متمادی کشوری امپراتوری بوده و پلیس در خدمت طبقه حاکم و رو در روی مردم قرار داشته است و هم در سیستم فدرالیده فعلی مهمترین مشکل پلیس، پذیرش نقش این نهاد توسط مردم است. زیرا تا مردم پلیس را در خدمت خود ندانند همکاری لازم را نخواهند داشت.

از مهمترین اقدامات پلیس در جهت مبارزه با جرم درجه اول این است که به مردم آموزش داده شود پلیس در خدمت مردم است نه نظام حاکم تا، بدین ترتیب اعتماد افراد جلب شده و برای همکاری آماده شوند.

از طرفی اتریش پس از سوئیس امن‌ترین کشور اروپا است و مردم از برخورد با پلیس اجتناب می‌نمایند و سعی دارند با رعایت قوانین کمتر با پلیس درگیر شوند.

بر مبنای یک سیستم آمریکایی پلیس باید مدیر جامعه باشد ولی در اتریش اعمال این سیستم مشکل است زیرا ایجاد نظم از بالا به پایین است سیستم آمریکائی زمانی قابل پیاده شدن است که از یک مرکز هدایت شود ما سعی می‌کنیم این سیستم را پیاده کنیم اما عملاً موفقیت چندانی نداشته‌ایم.

در اداره ۴ شعبه پیشگیری از جرم فعالیت دارد، درخصوص جرایم دزدی، اعمال خشونت، مواد مخدر و مسائل جنسی مهمترین شیوه پیشگیری آموزش است.

زمینه‌های آموزش پیشگیرانه به ویژه در مورد کودکان زیر سن مسؤولیت کیفری حتی از دوره کودکستان نتیجه بسیار مثبتی دارد.

براین اساس پلیس ویژه در مدارس اقدام به تدریس نموده و با همکاری مسؤولان به کودکان ۸ ساعت در هفته در مورد انواع خشونت و چگونگی دوری از آن آموزش داده می‌شود. پلیس با لباسهای شخصی در مدرسه حضور می‌یابد. افراد پلیس با لباس شخصی به میان کودکان رفته و از طریق مشاهده رفتار آنان اطلاعات لازم را کسب و برای رئیس پلیس گزارش سالیانه تهیه می‌شود در این گزارش آمار و تجربیات شخصی گزارشگران نیز منعکس می‌شود.

اخیراً خشونت و پرخاشگری در میان کودکان و نوجوانان افزایش پیدا کرده حتی حرف زدن و گفتگوهای افراد هم بر مبنای پرخاشگری است. برای آموزش جوانان از بازیهای مختلف و یا فیلمهای آموزشی استفاده می‌شود. به دانش‌آموزان گفته می‌شود که افراد مزبور پلیس هستند و هدف ایجاد حس اعتماد در این افراد است.

چون پلیس با لباس شخصی به میان کودکان می‌رود زودتر اعتماد می‌کنند. به‌طور کلی شناخت فرهنگ جوانان، علایق، زبان آنها و... به اتخاذ شیوه مناسب پیشگیری از جرایم نوجوانان کمک بسیار مؤثری است.

علاوه بر این در مورد مواد مخدر و مسائل جنسی نیز زمینه‌های آموزش و پیشگیری مطرح می‌شود. در اتریش ما با گروه جوانان مواجهیم نه باندهای سازمان یافته جوانان. یکی از گروههای مشکل‌ساز طرفداران مسابقات فوتبال هستند که درگیری ایجاد می‌کنند برای مقابله با این گروه پلیس از آنها می‌خواهد که قبل از ورود به استادیوم اسم خود را بنویسند تا پلیس از محل استقرار آنها آگاه شود و در مقابل درگیریهای احتمالی آمادگی داشته و در حد توان از بروز تنش جلوگیری کند.

پلیس جوانان

پلیس جوانان شاخه‌ای از پلیس عمومی است که افراد آن در دانشکده پلیس دو سال دوره مخصوصی را می‌گذرانند و دارای اونیفورم هستند و در دانشکده روان‌شناسی، شیوه‌های مبارزه با خشونت را مطالعه می‌کنند.

پس از طی دوره مخصوص، آزمون داده و دوره یک ساله‌ای را طی می‌کنند تا بتوانند سمت کارمند جنایی را پیدا نمایند.

کارمندان جنایی یا در پاسگاهها مستقر می‌شوند یا در دواير اختصاصی، پلیس جوانان دو کار انجام می‌دهد پیشگیری و مددکاری و خانمها بیشتر فعالیت دارند اما اکنون فرقی میان زنان و مردان پلیس نیست.

در سیستم پلیس اتریش، یک خط تلفن مخصوص یا اضطراری (هات لاین) در اختیار قربانیان خشونت که اکثر زنان و کودکان هستند قرار دارد تا هنگامی که مورد آزار و اذیت قرار می‌گیرند از پلیس کمک بخواهند که حتماً پلیس زن اعزام می‌شود.

به این مراکز شکنجه‌های بدنی، ضرب و شتم و مجروح کردن و سوزاندن از کمترین میزان مجروحیت تا مرگ گزارش می‌شود.

در اتریش جرایمی از قبیل خشونت، مواد مخدر و تجاوز جنسی گزارش می‌شود اما مسأله پورنوگرافی کودکان رایج نیست بلکه بیشتر از کشورهای بلوک شرق و هلند به اتریش می‌آید.

مشکل عمده، مسأله استعمال مواد مخدر توسط جوانان است که به خاطر تهیه آن حتی ممکن است به خودفروشی و فحشا تن دهند. معمولاً کودکان خانواده‌های نابسامان و بچه‌های پرورشگاهی مرتکب این جرم می‌شوند.

از دیگر جرایمی که پلیس با آن مواجه است جرایم جنسی در خانواده است (افراد خانواده مثل پدر و مادر و عمو و دایی و...) خشونت علیه کودکان و نوجوانان بیشتر

توسط مردها انجام می‌شود اما آمار آن مانند جرایم جنسی بالا نیست. پس از پایان توضیحات و در پایان جلسه توسط میزبانان بروشورها و جزواتی برای آشنایی بیشتر با این نهاد در اختیار اعضاء هیأت قرار گرفت.

ملاحظات

- از مهم‌ترین نکات در این بازدید، توجه به جلب اعتماد مردم برای همکاری بیشتر و تصحیح دید جامعه به نقش پلیس و تأثیر خدمات پلیس است که به عنوان نگرانی دست‌اندرکاران مطرح شد.

- آموزش و نقش آن در پیشگیری از جرایم (توسط پلیس) آن هم از پایین‌ترین سطحی که امکان آموزش وجود دارد (یعنی کودکان) نشان‌دهنده حرکت زیربنایی و بنیادین برای تغییر در ساختار اجتماعی است.

- تأثیر منفی مهاجرپذیری کشور اتریش و رابطه مستقیم این مهاجران غیرقانونی با افزایش کمی و کیفی جرایم می‌تواند مبتلی به کشورهای مهاجرپذیر و نیز کشورهایی که پذیرای اتباع بیگانه هستند باشد.

- بازجویی‌های پلیس از کودکان می‌تواند به شیوه‌های کاملاً نوین و قابل قبول انجام شود. از جمله بازجویی ویدئویی در مورد کودکانی که مورد سوءاستفاده جنسی قرار گرفته‌اند. در این سیستم کودک توسط یک مددکار اجتماعی در اتاقی مشابه اتاق کودکان در محیطی کاملاً صمیمی مورد مصاحبه قرار می‌گیرد و مسؤولان قضایی اطلاعات لازم را از طریق مددکار کسب می‌کنند.

- این شیوه به کودک کمک می‌کند تا از تأثیر سوء یادآوری حادثه در یک جمع بیگانه و نامأنوس دور بماند. این پروژه (شیوه) با همکاری پلیس، دادگاه و انجمن حمایت از قربانی در کشور اتریش در حال گسترش است.

- در سیستم پلیس به این مهم توجه شده که برای پیشگیری از جرم توسط جوانان باید فرهنگ، علایق و نیازهای ایشان را شناخت.

- در زمینه پیشگیری، تحقیقات میدانی و آمار را نباید نادیده گرفت.
- ضرورت تحقیق و بازجویی از کودکان و زنان قربانی توسط پلیس زن و پیش‌بینی این امر در قانون مسأله قابل تأملی است.

جمعه، ۷ اسفند ۷۷ [۲۵ فوریه]

بازدید از اداره تدوین قوانین کیفری وزارت دادگستری

صبح جمعه اعضای هیأت به همراهی خانم وینتر برای بازدید از اداره قانونگذاری در وزارت دادگستری حاضر شدند پس از خوش‌آمدگویی رئیس اداره تدوین قوانین آقای رولاند لورکاو معرفی شخصیت علمی پروفیسور ماهاچک، بیان گردید:

سیستم اداره اتریش فدرال است یعنی پارلمان و حکومت ایالتی دارد. ولی دادگستری کشوری است و مرکز امور اداری است. تدوین قوانین مدنی و جزایی در صلاحیت دادگستری است. شعبه‌هایی برای نظارت دادستانی، نظارت بر زندانها و اجرای احکام، عفو و بخشودگی، تعیین بودجه امور اداری و هماهنگی شعب وجود دارد. ثبت احوال و ثبت اسناد تحت نظارت وزارت کشور است. اکثر امور اداری و ثبت پرونده‌ها کامپیوتری است. اتریش مدتی است که از دو طریق در سیستم کشورهای اروپایی جای گرفته است. یکی عضویت در اتحادیه اروپا و پارلمان اروپایی استراسبورگ که ۴۰ عضو دارد و دادگاه حقوق بشر آن فعال است و دیگر، عضویت در کنوانسیون مبارزه با شکنجه که در زمینه تدوین قوانینی برای کشورهای جهان برای مبارزه علیه حیثیت انسانی و سلامت جسمی انسان فعالیت دارد. وقتی کمیسیون مبارزه با شکنجه پیشنهاداتی را بر مبنای مطالعه وضعیت کشور اتریش ارائه می‌دهد، وزارت دادگستری برای بررسی امکان اجرای این پیشنهادات اقدام می‌کند.

هدف، رسیدن به استاندارد معمول در کشورهای اروپایی و حمایت از شهروندان در مقابل جرایم ارتكابی است. در مورد جنایات سازمان‌یافته نیز کمیسیونی تشکیل

شده که مقررات آن توسط سازمان ملل تدوین شده است و اخیراً در وین کنفرانس برای مبارزه با این گونه جنایات تشکیل شده که اکثریت کشورها از جمله ایران در این کنفرانس شرکت دارند.

چگونگی آماده کردن لوایح برای تصویب

وزارتخانه‌ها لوایح را برای پارلمان آماده می‌کنند این کار ممکن است چند سال طول بکشد. لایحه پس از آن که تهیه شد برای اظهارنظر کارشناسی به مقامات مختلف ارائه می‌شود. مثلاً قانون مربوط به تغذیه، در این مورد گزارشی تهیه می‌شود و برای نمایندگان بازرگانی، دادستانی، وزارتخانه‌ها، مقامات استانی، دانشگاه، وکلا، دفتر اسناد رسمی، پلیس و کلاً تمام کسانی که به نوعی با موضوع مرتبط یا علاقه‌مند هستند ارسال می‌شود و مهلتی ۶ تا ۸ ماهه برای اعلام نظر تعیین می‌شود. و نهایتاً با اظهارنظر کارشناسی توسط وزارت دادگستری اشکالات رفع می‌شود.

پس از آن، اصلاحات انجام شده در گردهمایی متخصصین، مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرد. گاهی این بررسی گسترده است خصوصاً وقتی قانون عده زیادی از افراد جامعه را شامل شود. لایحه به هیأت وزیران می‌رود و باید با اجماع به تصویب برسد. در پارلمان کمیسیونهای مختلفی وجود دارد و لایحه به کمیسیون تخصصی ارجاع می‌شود. در پارلمان ۵ حزب وجود دارد که نمایندگان وابسته به این احزاب هستند و در کمیسیونهای مختلف فعالیت دارند.

کمیسیون تخصصی در مورد لایحه بحث می‌کند و اگر مسأله مهمی باشد کمیسیونهای فرعی تشکیل می‌شود در رابطه با لایحه به صورت گروهی مرکب از ۸ تا ۱۲ نفر از نمایندگان کار می‌کنند. گاهی کارشناسان و متخصصان فن و اساتید دانشگاه برای اظهارنظر دعوت می‌شوند. در نهایت لایحه با موافقت اکثریت به تصویب می‌رسد و به صورت قانون درمی‌آید.

برای تصویب قانون زمینه دیگری هم وجود دارد و آن پیشنهاد طرح توسط نمایندگان مجلس است. به ویژه توسط اپوزیسیون مجلس یا احزابی که در هیأت دولت عضویت ندارند.

طرح در مواردی پیشنهاد می‌شود که ضرورت و فوریت دارد مثلاً در موردی که موضوع مربوط به اتحادیه کارفرمایان و کارگران باشد پیشنهاد مستقیماً از سوی سندیکا نمی‌آید بلکه برای رفع بحران توسط نمایندگان مطرح می‌شود.

در قانون اساسی این مطلب قید نشده ولی در قانون اساسی، اصلی به نام اصل هماهنگی وجود دارد که مسأله طرح سؤال توسط افراد را پیش‌بینی می‌کند.

وقتی اختلافی بین پارلمان (مجلس) ایالتی و مجلس ملی پیش آید، دادگاه قانون اساسی به آن رسیدگی و آرائه طریق می‌کند. اگر دادگاه قانون اساسی تشخیص دهد که طرحی مخالف قانون اساسی است آن را به وزارت دادگستری ارجاع می‌دهد تا در جهت هماهنگی با قانون اساسی اصلاح شود.

از وقتی اتحادیه اروپائی به وجود آمد، پارلمان ملی نیز تحت تأثیر آن قرار گرفته است چرا که بخشی از قوانین مصوب اتحادیه بر قوانین داخلی دولتهای عضو اولویت دارد.

چگونگی تصویب قانون مربوط به جوانان

از ۱۹۸۳ تا ۱۹۸۸ دوره آمادگی بود. چند پیشنهاد تهیه شده در دوره‌های مختلف توسط وزرای دادگستری ارائه شده بود. وقتی يك دوره پارلمان به پایان برسد پیشنهاد در دوره بعد باز هم باید مطرح شود و همین امر سبب طولانی شدن رسیدگی به این پیشنهاد و تصویب نهایی آن می‌شود. قضات ویژه نوجوانان و نیز مددکاران از طولانی شدن این امر ناراضی به نظر می‌رسیدند ولی فایده مهم این طولانی شدن این بود که موارد مختلف بحث و بررسی و اصلاح می‌گردید. از عوامل مؤثر در طول مدت البته مسأله مصالحه خارج از دادگاه هم بود.

در نهایت در سال ۱۹۸۸ این قانون به تصویب رسید و موجب تغییرات عمده‌ای در سیستم دادرسی نوجوانان گردید. خوبی قانون این بود که حدود ۸۰ درصد نوجوانان به دادگاه نمی‌رفتند و اختلافشان خارج از دادگاه حل می‌شد.

به طور کلی وزارت دادگستری تنها در زمینه تدوین قوانین جزائی و مدنی صالح است و لوایح مربوط به قانون اساسی را اداره قانون مستقر در نخست‌وزیری تنظیم و پیشنهاد می‌کند همچنین کار تنظیم قوانین پیشنهادی با قانون اساسی را انجام می‌دهد در انتخاب مقامات عالی‌رتبه قضایی پیشنهاد از سوی وزیر دادگستری است اما قضات دیگر را وزیر دادگستری منصوب می‌کند.

در تشکیلات اداری دادگستری پزشکی قانونی و مددکاری اجتماعی جزو ادارات تابعه وزارت دادگستری نیستند پزشکی قانونی تحت نظارت وزارت بهداشت است و مددکاری نیز سازمانی خصوصی است و سازمان تحقیقات جنایی نیز در کادر دادگستری نیست اما به صورت قراردادی با این نهاد همکاری می‌کند.

ملاحظات

- نکته قابل توجه در سیستم قانون‌گذاری اثربیش توجه و تأثیر نقش اظهارنظرهای کارشناسی به ویژه اساتید دانشگاه از جنبه تئوری و نمایندگان اصناف و... از جنبه عملی است. زیرا قانون خوب قانونی جامع و مانع است که قابلیت اجرای آن در زمان تدوین به طور جدی مدنظر قرار گرفته باشد.

- سهم و نقش دست‌اندرکاران سیستم قضایی که با موارد برخورد دارند در تهیه و تدوین یک قانون چشمگیر و قابل اعتنا است (از جمله قضات، مددکاران اجتماعی، پلیس و...).

- آزمایشی بودن قوانین در کوتاه‌مدت، کارایی و قابلیت اجرای قانون را مشخص نموده و امکان تثبیت یا اصلاح آن را به خوبی فراهم می‌آورد.

همان روز، بعدازظهر

بازدید از اداره خدمات اجتماعی وابسته به دادگاه ویژه نوجوانان و

گفتگو بامدکاران اجتماعی و روان‌شناسان

اعضای هیأت به همراه خانم وینتر به محل دادگاه نوجوانان می‌روند تا از اداره مددکاران دادگاه نوجوانان وین بازدید و با چگونگی روش کار آنان آشنا شوند. این اداره یک مرکز خدمات مستقل است که ۸۰ سال پیش تأسیس شده است. وظایف این نهاد در قانون پیش‌بینی شده است. به موجب قانون دادرسی جرایم نوجوانان ۱۹۹۸ اهم وظایف مددکاران عبارتند از:

— تحقیق در مورد خصوصیات جسمی، روحی و روانی متهم و جمع‌آوری اطلاعاتی در مورد روابط خانوادگی و زندگی شخصی وی و ارائه گزارش به دادگاه (ماده ۴۳ بند ۱).

— بر مبنای گزارش تهیه شده مددکار می‌تواند به دادگاه، نوع جریمه یا مجازات را به تناسب از یافته‌های خود پیشنهاد نماید. (ماده ۴۸ بند ۵).

— نظارت بر وضعیت زندانیان دادرسی و زندان کوتاه‌مدت و تحقیق و جمع‌آوری مدارک از دیگر وظایف مددکاران است (ماده ۴۸ بند ۴).

— مشارکت در جلسات دادگاه برای دفاع از متهم (به عنوان وکیل) یا فرد مورد اعتماد (ماده ۴۸ بند ۵ و ماده ۳۷ بند ۲).

— اظهار نظر کارشناسی در موارد شخصیتی و احراز رشد متهم بنا به درخواست دادگاه و دادستانی (ماده ۴ بند ۲).

— اظهار نظر کارشناسی در مورد حق سرپرستی، حق ملاقات، اعطای کمک برای آموزش و... (بنا به درخواست دادگاه خانواده).

— ریاست مرکز به عهده یک خانم روان‌شناس است و سه روان‌شناس، ده مددکار اجتماعی (زن و مرد) و سه کارمند تحت نظر ایشان مشغول به خدمت هستند.

بنا به اظهار رئیس اداره مددکاران این واحد تحت نظارت ریاست زندان فعالیت نمی‌کنند و فعالیتشان در دو بخش سرپرستی و جرایم کیفری و دعاوی حقوقی برای دادگاه و به عنوان مشاور قضایی و یک بخش روان‌شناسی - جامعه‌شناسی برای زندان است.

در بخش سرپرستی، در مورد حضانت کودکان و تصمیم‌گیری قضایی برای سپردن کودک به خانواده واجد صلاحیت به عنوان مشاور قضایی شرکت می‌کنند. ده نفر مددکار ۴ روان‌شناس در این بخش فعالیت می‌کنند و زمانی که از نوجوانان شکایت می‌شود و سر و کار آنان با پلیس یا دادگاه می‌افتد، آنان را کمک و حمایت می‌کنند. در این زمینه مددکاران به عنوان بازو و همکار رئیس زندان فعالیت می‌نمایند و با توجه به جنبه‌های روان‌شناسی، جامعه‌شناسی و آسیب‌شناسی اجتماعی به صورت فردی یا سرپایی و کار گروهی به متهمینی که از آنها شکایت شده و به زندان منتقل نشده‌اند کمک می‌کنند (هدف اصلی پرهیز از تماس این گونه افراد با سیستم قضایی است) همچنین در مورد نوجوانانی که صورت خروج ایشان از زندان احساس می‌شود.

کار گروهی در دو مورد به طور عمده انجام می‌شود: کسانی که مرتکب برخاشگری و خشونت شده‌اند، کسانی که مرتکب سرقت از فروشگاهها یا مغازه‌ها شده‌اند. مهمترین نکته این است که این گونه جرایم در مرحله بحران بلوغ صورت می‌گیرد و زمانی که این بحران برطرف شد دیگر تکرار نمی‌شود. بنابراین برخورد با این جرایم از اهمیت خاصی برخوردار است.

پس از توضیحات رئیس اداره، همکار ایشان در مورد گروههایی که با آنها تمرین جمعی و کار گروهی می‌شود توضیحاتی به شرح زیر داد:

برخاشگری، شامل، کتک‌کاری و زد و خورد، دزدی با خشونت، تخریب و... است و موارد قتل و تجاوز را در بر نمی‌گیرد زیرا هرچند اقدام به اعمال خشونت می‌شود ولی رابطه بین دو شخص از نظر کیفیت عمل با موارد فوق متفاوت است.

بررسیهای انجام شده نشان می‌دهد که پرخاشگران خود قربانی خشونت و پرخاشگری خانواده هستند.

تمرینات گروهی و معالجه پرخاشگری:

در این خصوص دو نوع معالجه وجود دارد که به صورت سرپایی و یا بستری شدن است. نوع اول معمولاً دو ماه و نوع دوم یک سال طول می‌کشد. این برنامه برای دختران هم انجام می‌شود. از هر ده کودک یا نوجوان پرخاشگر، یک نفر دختر است. هرچند در نوع سرپایی افرادی معالجه می‌شوند که درجه خشونت انجام یافته توسط آنان کمتر از کسانی است که در زندان هستند. اما هدف درمان یکی است. هدف آموزش زندگی بدون پرخاشگری است. به آنها گفته نمی‌شود چه باید بکنند. آنها در گروه می‌آموزند که چه رفتاری شایسته است و چه رفتاری ناشایسته. آنان می‌آموزند که مسائل خود را بدون توسل به زور حل کنند. با نشان دادن وضعیت قربانی به متهم نشان می‌دهند مرتکب چه عملی شده است زیرا بعضی از آنها معتقدند کاری انجام نداده‌اند وقتی گروه خودش قاضی شود و وجدان جمعی در مورد رفتار متهم قضاوت نماید، نوجوان متوجه می‌شود که عمل او باعث نگرانی و ناراحتی فرد یا افراد و خانواده‌های آنان شده است.

تجربه کار گروهی نشان می‌دهد که کودکان و نوجوانان پرخاشگر در خانواده‌های نابسامان و پرخاشگر رشد و نمو یافته‌اند و زمانی که فرد به این مسأله پی می‌برد، او نیز خود را قربانی پرخاشگری می‌داند و نسبت به قربانی احساس همدردی می‌کند. در مورد پرخاشگرانی که در زندان به سر می‌برند، دوره تمرین و کار گروهی طولانی‌تر است. تجربه ثابت کرده است که زندان فی‌نفسه در جوانان ایجاد حالت پرخاشگری می‌نماید و مشکل است این حالت را به آسانی بتوان از وی باز گرفت. اداره جلسات گروهی نیز در زندان به عهده مددکار روان‌شناس و کارمند زندان که

حتماً باید مرد باشد خواهد بود که نقش پدر را برای جوانان بازی می‌کند چون همه کارمندان اینجا زن هستند و در بعضی موارد و موضوعات پسران با مردان راحتتر صحبت می‌کنند و نیز در بعضی موارد نیاز به تکیه‌گاهی مثل پدر دارند.

تمام مددکاران و روان‌شناسانی که در این مرکز مشغول خدمت هستند علاوه بر مددجو با خانواده آنها نیز ارتباط پیدا می‌کنند. همچنین با دوستان آنها نیز صحبت می‌کنند. اگر مأمور مراقب اطلاع دهد که جوانی ناراحت است و صحبت نمی‌کند مددکاران با وی مصاحبه می‌کنند و اگر مسأله روانی باشد، به روان‌شناس معرفی می‌شوند.

در سیستم اتریش پلیس، روانشناس، قاضی و مددکار اجتماعی به صورت تیمی و هماهنگ فعالیت می‌کنند. قاضی هیچ تصمیمی را بدون نظرخواهی از مددکار اتخاذ نمی‌کند.

در ارزیابی درمان قطعی پرخاشگری نمی‌توان با قاطعیت اظهار نظر کرد: این کار تحقیقاتی و دانشگاهی است، زیرا آمارگیری در این مورد چندان ساده نیست و علت هم آن است که بعد از ۱۹ سالگی (پایان دوران کودکی) به این محل نمی‌آیند. در مدت ۷ سال فعالیت فقط ۱۶۰ جوان پرخاشگر داشته‌ایم که ۱۰ نفر آنان مجدداً مرتکب جرم شده‌اند. در کار گروهی، افرادی که دارای اختلال روانی باشند و نیز معتادین شرکت داده نمی‌شوند و معالجه آنان جداگانه انجام می‌شود.

کار گروهی کسانی که مرتکب سرقت شده‌اند:

خانم مددکاری که این نوع فعالیتها را تشریح می‌کرد، توضیح داد مدت يك سال و نیم است که میزان سرقت از فروشگاههای بزرگ در میان جوانان و نوجوانان افزایش یافته است و به عنوان يك مشکل اجتماعی باید با آن مقابله می‌شود. اداره مددکاری برای حل این مشکل طرحی ابداع کرده که جوانان را در گروههایی شرکت داده و از بنگاههای

اقتصادی نیز متخصصی را به گروه دعوت کنند تا در مورد چگونگی تأثیر این عمل بر جامعه اقتصاد و... صحبت کند.

افرادی که مرتکب چنین عملی می‌شوند از طبقه متوسطه و بالای جامعه هستند و بیشتر برای نشان دادن جرأت و شهامت و مطرح شدن خود دزدی می‌کنند. برای چنین دزدیهایی بیشتر از زمینه‌های مددکاری و مشاوره کمک گرفته می‌شود و کار به دادگاه کشیده نمی‌شود.

چگونگی کار گروهی و جلسات گروه درمانی

جلسات گروه در ابتدا هفته‌ای یک بار تشکیل می‌شد و چون به تشخیص خود نوجوانان یک جلسه کافی نبود در حال حاضر جلسه هفته‌ای دو بار و هر جلسه دو ساعت و نیم تشکیل می‌شود (مانند کشور آلمان) جلسات در ساعات آزاد و خارج از ساعت کار افراد است.

در جلسه اول دو کارمند شرکت می‌کنند که یکی کارمند جنایی است و در قسمت مشاوره و حمایت جوانان فعالیت می‌کند (این کارمند پلیس معمولاً در خیابان با جوانان برخورد داشته) و دیگری کارشناس مؤسسه اقتصادی است که در مورد مسائل جوانان دوره دیده است.

در جلسه، متخصص اقتصادی توضیح می‌دهد که از سرقت انجام شده چه گروه‌هایی خسارت می‌بینند و زیان وارده به جامعه و افراد عادی است و تنها متوجه صاحب فروشگاه که به زعم جوان بزهکار میلیاردی است، نمی‌شود و در حقیقت متضرر اصلی سرقت، جامعه است.

در گروه، جوانان خود را معرفی می‌کنند و چگونگی ورود خود را شرح می‌دهند، سپس ناگهان پلیس وارد شده و یکی از جوانان را دستگیر کرده و می‌برد (این یک نمایش است ولی اعضاء نمی‌دانند) سپس از اعضاء سؤال می‌شود که آیا تاکنون دستگیر شده‌اند؟ آیا مورد تعقیب قرار گرفته‌اند؟ به نظر آنان چه اتفاقی می‌افتد؟

اگر جواب مثبت باشد چگونگی رفتار پلیس با آنان پرسیده می‌شود. هدف این است که جوانان هرچه بیشتر به پلیس نزدیکتر شده و یا وظایف پلیس آشنا شوند و بدانند که از پلیس باید اطاعت کرد. جوان دستگیر شده به گروه وارد می‌شود و مختار است که در مورد دستگیری خود صحبت کند یا سکوت کند.

تبادل نظر جوانان در زنگ تفریح است. در جلسه پلیس و مددکار ضمن تشریح حقوق افراد شرکت‌کننده، از تجربیاتشان سؤال می‌کنند. پس از زنگ تفریح متخصص اقتصادی صحبت می‌کند و افراد به خانه‌های خود برمی‌گردند.

نتایج جلسه توسط گردانندگان جمع‌بندی و برنامه‌ریزی می‌شود که با هر فرد چگونه رفتار شود تا با خصوصیات وی همخوانی داشته باشد. جوانان پس از دو روز مراجعه می‌کنند و از آنان خواسته می‌شود که تصویر خود را بکشند و بگویند چگونه فکر می‌کنند یا چه می‌خواهند. احساس آنها نسبت به زندگی چیست؟ چه چیزی را در زندگی دوست ندارند و...

در جلسه دوم تلاش بر آن است که جوانان زیاد تحت فشار قرار نگیرند و خسته نشوند. در بعضی مواقع مسائل و مشکلات جوانان ریشه در خانواده دارد از آنجا که صحبت درباره خانواده و در میان جمع برای جوان ناراحت‌کننده است و از طرفی نمی‌توان بدون رفع مشکل و ایجاد احساس مسؤلیت جوان را به درون خانواده فرستاد لذا مددکاران تلاش می‌کنند مسائل و مشکلات او را بررسی و حل نمایند.

بنا به اظهار مسؤولین این شیوه موفقیت‌آمیز بوده و از ۴۰ جوان شرکت‌کننده در این گونه جلسات تنها یک نفر مجدداً مرتکب جرم شده است.

در زندان نیز کار گروهی انجام می‌شود. جوانانی که به زندان می‌آیند احساس می‌کنند چیزی ندارند حرفه‌ای نیاموخته‌اند احساس پوچی می‌کنند به همین دلیل به آنان کاری ظریف و هنری را آموزش می‌دهند مانند نقاشی روی ابریشم. هرچند این گونه نقاشیها بیشتر مورد علاقه دخترهاست اما عمداً آن را برای پسرها گذاشته‌اند زیرا

معتقدند که ظرافت دست پسران در حال از بین رفتن است به علاوه این نوع تقاشی نیاز به دقت و تمرکز حواس دارد. بنابراین این گونه نقاشیها به نوجوان اثبات می‌کند که می‌تواند نیروی خود را در جهت خلق و ساختن يك اثر به کار ببرد نه تخریب و می‌تواند آن را در نمایشگاه برای فروش عرضه کند. طرحهای این نقاشی معمولاً از خود نوجوان است و مددکار از روی همین طرحها می‌تواند وی را بهتر بشناسد و به بیماری روانی یا مشکل وی پی ببرد.

این فعالیت تحت سرپرستی دو خانم مددکار اجتماعی انجام می‌شود و يك نگهبان نیز مراقبت گروه را به عهده دارد.

ملاحظات:

مهمترین نکته قابل توجه در رابطه با مددکاری این بود که اعضای هیأت نتوانستند حتی يك مددجو را دیده و از نزدیک کار گروهی را ببینند و تمرینات عملی را ملاحظه نمایند. فلسفه آنها این است که شخصیت فرد نباید با مصاحبه، پرسش و پاسخها از نظر روانی آسیب ببیند. هدف بازپروری و زمینه‌سازی برای بازگشت وی به زندگی عادی اجتماعی است و هیچ عاملی نباید مانع یا حداقل محظوری در راه این هدف باشد. مددجویان تمایلی به شناخته شدن، روبرو شدن با افراد و توضیح دادن مشکلاتشان ندارند. به این خواست و تمایل باید احترام گذارد و این امر نشان‌دهنده احترام به حقوق انسانی افراد است که در سیستم قضایی اتریش مورد عمل دست اندرکاران می‌باشد.

شنبه ۸ اسفند ۱۳۷۷ [۲۶ فوریه]

بازدید از مراکز بازپروری و حمایت از معتادان

در آخرین روز سفر اعضای هیأت از يك مرکز بازپروری معتادان که به صورت

آزمایشی فعالیت خود را از يك سال پیش آغاز کرده است بازدید نمودند.

این مرکز نیز در خارج از شهر وین در يك ساختمان زیبا با محیطی سرسبز بود. ساختمان مرکز از سوی کلیسا اهدا شده است و گروهی از معتمدان در این مرکز وجود دارند: معتمدان مُجرم که جرمشان در ارتباط با اعتیاد است و از طرف دادگاه آورده می‌شوند (خود معرف هستند یا از طرف شهرداری معرفی شده‌اند)، معتمدان بی‌سرپرست که بین مرگ تدریجی و اقامت در مرکز یکی را انتخاب می‌کنند. این مرکز گنجایش ۳۰ نفر را دارد اما آمار فعلی ۲۱ نفر است. (۹ زن و ۱۲ مرد) مسن‌ترین زن مقیم مرکز ۲۷ ساله و مسن‌ترین مرد ۴۲ ساله هستند تأمین هزینه این مرکز با سیستم قضایی و شهرداری است.

چگونگی درمان معتمدان

برای اینکه افراد فعالیت بدنی داشته باشند. مسؤولیت انجام کلیه کارهای روزانه به‌عهده خود افراد است حتی خرید مایحتاج مرکز سرپرستی، کارها را به‌کسی واگذار کرده‌اند که مدت بیشتری در مرکز بوده‌است. در حال درمان به‌دو صورت انجام می‌شود:

۱- روان‌درمانی با کار (کار درمانی) - که در هفته ۲۵ ساعت باید در کارگاههای مختلف، انجام امور ساختمانی، صحافی، کارهای دستی و... کارهای اداری شرکت نمایند.

در اوقات فراغت نیز باید کارهایی را انجام دهند که بعضی اجباری و برخی براساس تمایلات شخصی است مثلاً موسیقی، ورزش، نقاشی، شعر و... هدف این است که در تمام روز مشغول باشند و به اعتیاد کمتر فکر کنند.

۲- گروه درمانی این نوع درمان اجباری است. حداقل ۲ بار در هفته برای بررسی مشکلات و چگونگی عدم برگشت به وضعیت قبلی همایش دارند.

پزشکان داخلی و روان‌پزشک با مرکز همکاری دارند روان‌پزشک با هر بیمار ۱ ساعت در هفته صحبت می‌کند. در مرکز از خدمات روانکاو، مددکار اجتماعی،

جامعه‌شناس، روان‌شناس به مدت ۴۰ ساعت در هفته استفاده می‌شود روان‌شناسی دختران و پسران جداسازی بیشترین فعالیت به کادر روان‌شناس اختصاص دارد. رئیس این قسمت یک خانم روان‌شناس است.

برای معتادان از قرص متادون استفاده می‌شود (دانشجویان پزشکی نیز در این قسمت خدمت می‌کنند).

برای کنترل معتاد مرتباً و بدون اطلاع قبلی تست ادرار گرفته می‌شود. کسانی که تست‌شان نشان‌دهنده استفاده از مواد باشد ۱۴ روز حق خروج و تماس با خانواده را ندارند. اولین خروج افراد از ساختمان بعد از یک ماه از زمان پذیرش است آن هم با سه مراقب به مدت ۶ ساعت سه بار در هر ماه و اگر رفتار فرد خوب باشد می‌تواند بدون مراقب به شهر برود. در این مرکز تنها برگشت به اعتیاد مهم نیست بلکه اصلاح رفتار مجرم مطرح است.

اگر فردی بدرفتاری کند، پول توجیبی او به مدت ۱ هفته قطع می‌شود (هر فرد هفته‌ای ۲۱۰ شیلینگ برای خرید مایحتاج خود پول دریافت می‌کند) همچنین کسانی که بهداشت فردی را رعایت نکنند به همین صورت تنبیه می‌شوند.

کسی که مرتکب خشونت می‌شود از مرکز اخراج می‌شود و اگر کسی از مرکز بیرون برود و باز معتاد شود یا از مواد استفاده کند باید به زندان برود.

افراد صرفاً برای درمان به این مرکز مراجعه می‌کنند. بین ۶ تا ۸ ماه می‌مانند پس از خروج اگر جایی برای زندگی نداشته باشند به آپارتمان‌هایی منتقل می‌شوند که برای این افراد در نظر گرفته شده است. در طی این مدت هیچ کس از مرکز فرار نکرده است. افراد هرچند دچار بیماری‌هایی همچون ایدز ($\frac{1}{4}$ افراد مبتلا به این بیماری هستند) و هپاتیت C باشند از دیگران جدا نمی‌شوند تنها به آنها آموزش داده می‌شود که این بیماری مسری است.

نوع اعتیاد جالب است این افراد به همه نوع مواد روی می‌آورند و به تناسب پولی که دارند از مواد مختلف استفاده می‌کنند بنابراین دارای یک نوع اعتیاد نیستند.

زنان معتادی که بچه‌هایشان را از آنها جدا کرده‌اند به شرطی می‌توانند فرزندان خود را پس بگیرند که اعتیادشان را ترك کنند. نکته مهم این است که این مرکز بیمارستان نیست بلکه مکانی است که معتادان را برای زندگی در جامعه پس از ترك اعتیادشان آماده می‌کند.

در کنار این مرکز، انجمنی فعالیت می‌کند که ۱۵ سال قبل تأسیس شده و با دادگستری همکاری می‌کند و مهمترین هدفش این است که به زندانیان آزاد شده که سرپناهی ندارند خانه بدهد. تجربه نشان داده است که اسکان این افراد در پیشگیری از تکرار جرم بسیار مؤثرتر از شیوه‌های دیگر است. انجمن برای اسکان خانهای را برای مدت کوتاه یا نامعلوم اجاره می‌دهد.

گروه‌های مراجعه‌کننده به این انجمن ۵۰ درصد مجرم هستند، ۱۵ درصد پناهندگان و بقیه خانواده‌هایی که از طرف دادگاه معرفی می‌شوند یا بیماران روانی و معتادان به الكل هستند.

به طور کلی هرکس خانهای ندارد مورد حمایت قرار می‌گیرد. هدف این است که افراد حداقل تا ۲ سال بعد از مراجعه خانه پیدا کنند. انجمن قراردادی با شهرداری دارد که به افراد تحت حمایت که رفتار شایسته دارند خانه ارزان بدهد. تاکنون به ۲۰۰ نفر مسکن داده شده که ۳۰ نفر از آنها کودک و نوجوان هستند $\frac{2}{3}$ این افراد بعد از یک سال از طرف شهرداری خانه می‌گیرند. ۱۵ درصد هم به دلیل عدم رعایت مقررات اخراج می‌شوند که اگر برگردند دوباره پذیرش می‌شوند. بیماران روانی ۲ ساختمان و ۲۰ آپارتمان دارند. حتی این گروه نیز بعد از حداکثر ۳ سال صاحب خانه خواهند شد. انجمن علاوه بر فعالیت در زمینه اسکان، پروژه کارپایی، بخش مشاوره روان‌پزشکی نیز دارد.

پس از پایان توضیحات مسؤلان مرکز، اعضای هیأت از ساختمان و قسمتهای مختلف آن بازدید و با دو تن از بیماران مرکز گفتگو کردند.

ملاحظات

آنچه در اجرای این پروژه آزمایشی قابل توجه است، اعمال وظیفه دولت در قبال شهروندان و فراهم ساختن زمینه بازگشت افراد دارای مشکل به جامعه است. مهم‌ترین ارگان‌هایی که می‌توانند و باید چنین مسؤولیتی را متقبل شده و هزینه‌های آن را بپردازند، قوه قضائیه و شهرداری هستند.

— به علاوه نقش نهادهای غیردولتی و سازمانهای خیریه در زمینه کمک به دولت در انجام وظایف قانونی خود قابل توجه است از جمله انجمن حمایت از افراد آزاد شده و... نقش کلیسا به عنوان یک نهاد مذهبی نیز قابل تأمل است. شیوه و عملکرد این مرکز و سایر مراکز حمایتی این نظریه را القا می‌کند که هدف بازسازی است با آموزش، سازگاری با جامعه و پذیرش مقررات و قانون.

— ظهر پنجشنبه اعضای هیأت توسط یکی از مقامات و شخصیت‌های علمی مطرح در سیستم قضایی اتریش برای صرف نهار دعوت شد.

— آقای پروفیسور ماهاچک که وکیل دادگستری و عضو دادگاه قانون اساسی اتریش بوده و صاحب تألیفات مهمی در زمینه حقوق است در سیستم اتریش نقش وکیل مردم و رابط بین مردم و سیستم قضایی را به عهده دارد (آمبوتس من).

— هدف افرادی که تحت پوشش این نام فعالیت می‌کنند و مؤسسه‌ای دارند این است که شکایت افراد جامعه (شهروندان) از سیستم قضایی را به مقامات مسئول گزارش کنند. همچنین در مورد نقص قوانین نیز صلاحیت اظهارنظر دارند.

— در حقیقت می‌توان گفت این مقام حامی افراد جامعه در مقابل سیستم قضایی است.

پیشنهادات

در پایان گزارش، پیشنهادهاتی که می‌تواند مورد عنایت دست‌اندرکاران سیستم

قضایی برای حمایت نوجوانان زیان‌دیده از جرم یا بزه‌کار قرار گیرد به شرح ذیل، در سه زمینهٔ تدوین قوانین، اقدامات اداری و اجرایی، پژوهش و ارزیابی ارائه می‌شود:

۱- تدوین قوانین

الف) جایگاه قانونی دادگاه‌های ویژه نوجوانان:

اختصاصی شدن دادگاه‌های ویژه رسیدگی به جرایم نوجوانان با توجه به ترکیب آن و دیدگاه خاص قضات نسبت به مجرم نوجوان امری ضروری است، به علاوه باید ترتیبی اندیشیده شود تا سایر پرونده‌ها به این شعب ارجاع نگردد مگر در شهرهایی که آمار پرونده‌های مربوط به اطفال، محدود بوده و برای یک شعبه کفایت نمی‌کند.

ب) سن مسؤولیت کیفری:

بررسی جدی‌تر نسبت به مسأله سن مسؤولیت کیفری، با توجه به پویندگی فقه شیعه و قابلیت انطباق آن با شرایط اجتماعی و جغرافیایی هر یک از جوامع فعلی، خصوصاً ضرورت همگونی این امر با اهلیت استیفاء دخالت نوجوان در امور حقوقی و تدوین قوانین مناسب با استعانت از نظریات و فتاوی فقهای معاصر.

ج) مجازات‌های جایگزین:

تأکید بیشتر بر استفاده از مجازات‌های جایگزین از جمله جزای نقدی، کار اجباری و اصلاحی با جبران خسارت و غیره به جای استفاده از مجازات‌های رایج از قبیل شلاق و حبس در مجازات‌های تعزیری و بازدارنده و پیش‌بینی این موارد در قوانین جزایی.

د) تقلیل میزان مجازات برای نوجوانان کمتر از ۱۸ سال در جرایم تعزیری:

با توجه به ضرورت برخوردی ارفاق‌آمیز بنا به ملاحظات سنی و شخصیتی مجرمان نوجوان مناسب به نظر می‌رسد صرفاً در جرایم تعزیری.

ه) در رسیدگی به جرایم نوجوانان تشریفات دادرسی کاهش یابد:

بدون تردید افزایش شعب ویژه رسیدگی به جرایم نوجوانان و استفاده از مددکار

اجتماعی، روان‌شناس و مشاور در کاهش وظایف دادگاه و تسهیل و تسریع در رسیدگی مؤثر خواهد بود.

و) ترکیب دادگاه:

برای رعایت حقوق کودک و نوجوان و تقویت زمینه‌های روانی و شخصیتی وی برای پذیرش اصلاح و تربیت و آمادگی جهت بازگشت به جامعه لازم است اظهارنظر کارشناسان مددکاران اجتماعی و روان‌شناسان مورد توجه قاضی صادرکننده حکم واقع و دادگاه با حضور مشاورانی که همجنس متهم خواهد بود تشکیل و مجازات با مشورت او مشخص شود.

ز) قانونی کردن مددکاری اجتماعی و گسترش دواير مددکاری:

با توجه به نقش مؤثر و غیرقابل انکار مددکاری در سیستم قضایی به ویژه در زمینه‌های حمایتی (مصالحه خارج از دادگاه...) صدور رأی (توجه به شخصیت متهم و وضع خاص وی) و حمایت و مراقبت بعد از خروج از زندان... پیشنهاد می‌شود.

اولاً: قانونگذار از طریق تدوین قانون و یا فراهم نمودن زمینه مساعد، قضات را ملزم به استفاده از خدمات مددکاری در ارتباط با پرونده‌های مطروحه بنماید.

ثانیاً: ضمن تعیین جایگاه قانونی مؤسسات خصوصی مددکاری و محیطه عملکرد و وظایف آنان، بر پشتیبانی اجرایی، مالی و نظارتی دولت و سایر نهادهای مردمی بیفزاید.

ثالثاً: نقش نهادهای مختلف دولتی از جمله شهرداری، کمیته امداد، بهزیستی و رابطه آنان با مددکاران تدوین شود.

یادآوری: در پاره‌ای موارد که زمینه قانونی برای صدور دستورالعملها یا بخشنامه‌های مناسب وجود دارد - می‌توان بدین وسیله برخی از پیشنهادات را به مرحله اجراء درآورد.

ح) قانونی کردن پلیس ویژه نوجوانان:

اختصاص قسمتهایی از نیروی انتظامی به این امر و تعیین جایگاه اختیارات

قانونی آنان به لحاظ اهمیت شدید برخورد پلیس با بزهکاران نوجوان.

ط) با توجه به تضعیف روحیه دخالت آشتی‌جویانه در اختلافات ساده افراد به لحاظ شرایط و مشکلات ناشی از زندگی در جوامع فعلی، ایجاد تشکلهای دولتی و نیمه‌دولتی و خصوصی برای دستیابی به این هدف (مصالحه و سازش قبل از دادرسی) نسبت به برخی دعاوی و اختلافات ساده، ضروری به نظر می‌رسد تا با ارجاع امر به این مراجع و با تدوین شیوه‌ها و مقررات منسجم و دقیق نظارتی بسیاری از اختلافات و دعاوی قبل از ارائه و طرح در دادگاه حل و فصل شود.

۲- اقدامات اداری و اجرایی

الف) آموزش نیروهای متخصص برای دادرسی ویژه کودکان و نوجوانان: در این آموزش قضات، کارکنان زندان، پلیس و مددکاران دوره‌های آموزشی و تخصصی را طی می‌نمایند.

ب) تأسیس و گسترش مراکز نگهداری کودکان:

گسترش مراکز نگهداری برای کودکان بی‌سرپرست یا بدسرپرست و همچنین جلب حمایتها و مشارکتهای نهادها و مردم برای تحت پوشش قرار دادن این گونه کودکان.

ج) تشکیل اتحادیه‌های صنفی قضات:

برای تسهیل در دستیابی به نظرات و پیشنهادات آنان چه در زمینه تدوین قوانین و یا ارائه راهکارهای مفید برای بهبود روند دادرسی خصوصاً در زمینه دادرسی نوجوانان.

د) استقرار نیروهای پلیس ویژه نوجوانان:

استقرار نیروی پلیس ویژه نوجوانان برای بررسی و انجام تحقیقات اولیه نسبت به جرایم نوجوانان و همچنین جرایم علیه آنان.

ه) آموزش نهادهای مربوطه:

کارکنان نهادها و مؤسساتی که به نحوی در زمینه تأمین و حمایت از حقوق

کودکان مؤثر هستند از جمله مربیان آموزش و پرورش و... بایستی دوره آموزشی مربوط به این موضوع را طی کنند.

(و) اخطار در مورد مواد مخدر:

با توجه به درصد قابل توجه جوان و نوجوان در جمعیت فعلی کشور و آسیب‌پذیری نگران‌کننده این قشر در مقابل پدیده شوم مواد مخدر که متأسفانه آمار و ارقام موجود نیز نشانگر رشد این ابتلای خانماسوز است ضرورت دارد به این مشکلات توجه جدی مبذول و تمهیدات لازم برای برخورد اصولی و مؤثر با این امر در قالب تأسیس مراکز بازپروری و... اندیشیده شود.

(ز) آموزش کودکان:

آموزش کودکان به تناسب شرایط سنی و مقاطع تحصیلی آنان به منظور ایمن‌سازی آنان در مقابل پدیده‌های مجرمانه و همچنین پیشگیری از وقوع جرایم.

۳- اقدامات پژوهشی

بدیهی است برای ارزیابی طرح‌های آزمایشی و بررسی قابلیت اجرای قوانین بایستی پروژه‌های مختلف پژوهشی انجام گیرد. اهم این مطالعات می‌تواند موارد زیر را شامل گردد:

(الف) راه‌های افزایش دانش حقوقی افراد به ویژه کودکان.

(ب) تهذیب و تعلیم فرهنگی و اخلاقی و مذهبی جامعه و نقش آن در پیشگیری از جرم.

(ج) آموزش حقوق کودک به جامعه از طریق رسانه‌های گروهی، آموزش و پرورش

و...

(د) بررسی تأثیر و نقش نهادهای دولتی و غیردولتی در تأمین و حمایت از حقوق

افراد جامعه.

ه) وظایف دولت در تأمین و حمایت از حقوق کودکان به ویژه سیستم قضایی و قانونی.

و) بررسی نقش سازمانهای حمایتی (دولتی و غیردولتی) در کنار سیستم قضایی.

ز) شیوه‌های جلب مشارکت مردمی در زمینه‌های حقوقی.

ح) بررسی و ارزیابی عملکرد دست‌اندرکاران دادرسی ویژه نوجوانان از جمله

پلیس ویژه نوجوانان، مشاوران، مددکاران اجتماعی و ...

ط) ارزیابی عملکرد دولت و مسئولین در اجرای مفاد پیمان جهانی حقوق کودک.

در خاتمه براین نکته بسیار مهم تأکید می‌گردد که انجام این گونه اقدامات مستلزم

بودجه مناسب و به کارگیری نیروهای کاردان و آموزش دیده است.